સ્વઅધ્યયનપોથી

ધોરણ
10

ભાગ
5

વિદ્યાર્થીનું નામ _____ રોલ નંબર _____

શાળાનું નામ _____ વર્ગ _____

સલામત શાળા
સલામત ગુજરાત

સ્વચ્છ શાળા સલામત શાળા

કચરો

✔ શું કરવું

કચરો કચરાપેટીમાં જ નાખવો.

થૂંકવા હમેશાં થુંકદાનીનો ઉપયોગ કરવો.

રિસાયકલ થતી વસ્તુનો વધુ પડતો ઉપયોગ કરવો.

✘ શું ના કરવું

કચરો જ્યાં ત્યાં નાખવો નહીં.

રસ્તા અને દિવાલ પર થૂંકવું નહીં.

પ્લાસ્ટિકનો ઉપયોગ કરવો નહીં.

પાણીજન્ય રોગો

✔ શું કરવું

પાણી ઉકાળીને જ પીવું અને માટલામાંથી પાણી કાઢવા હમેશાં ડોયાનો ઉપયોગ કરવો.

જમતા પહેલાં સાબુથી હાથ અવશ્ય ધોવા.

શાકભાજી અને ફળફળાદી હમેશાં ધોઈને ખાવા અને રાંધેલો ખોરાક હમેશાં ઢાંકીને રાખવો.

✘ શું ના કરવું

ખુલ્લામાં શૌચક્રિયા કરવું નહીં.

વાસી અને ખુલ્લા ખાદ્ય પદાર્થો ખાવા નહીં.

કોઈપણ અજાણ્યા સ્રોતોનું પાણી પીવું નહીં.

Education Department
Government of Gujarat
GSDMA
GUJARAT INSTITUTE OF DISASTER MANAGEMENT
BUILDING RESILIENCE
unicef | for every child
All India Disaster Mitigation Institute
શિક્ષણનો અધિકાર

પ્રેરણા

ડૉ. રતનકંવર એચ. ગઢવીચારણ (IAS)
સ્ટેટ પ્રૉજેક્ટ ડાયરેક્ટર,
સમગ્ર શિક્ષા, ગાંધીનગર

માર્ગદર્શન

પ્રકાશ ત્રિવેદી
નિયામક, જીસીઈઆરટી

ડૉ. એમ. એમ. પટેલ (GAS)
એએસપીડી, સમગ્ર શિક્ષા

એસ. જે. ડુમરાળિયા
સચિવ, જીસીઈઆરટી

મહેશ મહેતા
સચિવ, સમગ્ર શિક્ષા

સંકલન

ધર્મેશ રામાનુજ
અતુલ પંચાલ
રીઝવાનાબેન મિરઝા
ડૉ. અખિલ ડી. ઠાકર
સુચિતકુમાર પ્રજાપતિ
હેમલબેન પંડ્યા
અનિલકુમાર ઉપાધ્યાય
સંજય ચૌધરી
નિરવ મિસ્ત્રી

લેખન-સમીક્ષા ગુજરાતી

ડૉ. રાકેશ રાવત
દાનેશભાઈ મોદી
ભરત ખાચર
કલ્પેશ પટેલ
જિતેન્દ્ર કાપડિયા
રસિક વાળંદ
હસમુખ પટેલ
જગતકુમાર મોટકા
ડૉ. પ્રજ્ઞેશ વ્યાસ
બાબુ સોલંકી
માધવ ગઢવી
ડૉ. મગન બથવાર
પ્રિયંકાબેન ચૌધરી
જીજ્ઞેશ ગદાણી
બેચરભાઈ ચૌધરી

લેખન-સમીક્ષા ગણિત

અંજનાબેન પટેલ
મનોજભાઈ ઉપાધ્યાય
પ્રજ્ઞેશકુમાર પારેખ
ડૉ. સંજયભાઈ શાહ
વિમલભાઈ સુથાર
દર્શનભાઈ મહેતા
અલ્પેશભાઈ ભટ્ટ
મીનેશ વાળંદ
કનૈયાલાલ પટેલ
સંજયકુમાર શર્મા
ડૉ. દિનેશભાઈ પટેલ

લેખન-સમીક્ષા અંગ્રેજી

રાકેશભાઈ ઉપાધ્યાય
મોહસીનભાઈ શેખ
મેહુલભાઈ ભાલ
ગીતાબેન અધ્વર્યુ
મયુરભાઈ ઉનડકટ
દિલીપભાઈ ડોડિયા
નરેન્દ્રભાઈ રાઠોડ
ડૉ. જયેશભાઈ સુતરીયા
ડૉ. વર્ચસાબેન ભાડ
રાજુભાઈ જેઠવા
રોહિતભાઈ વાળંદ
પૂર્વેશભાઈ પાવાગઢી
સુમનબેન પાંડે
મિલનભાઈ પાઠક
શ્વેતલબેન પ્રજાપતિ
ડૉ. વૈશાલીબેન ચાવડા
સીમાબેન કશ્યપ
નરેન્દ્ર રાવલ
કંદર્પકુમાર જોષી
સુનિલભાઈ યાદવ
કુલદિપકુમાર પંડિત
નયનકુમાર વ્યાસ
જયેશભાઈ પઢારિયા
નીકિતાબેન વ્યાસ
ડૉ. ભાવેશભાઈ ઠક્કર
ડૉ. દિપેશભાઈ અસોદરીયા

લેખન-સમીક્ષા વિજ્ઞાન

વિનય પટેલ
મયંક ભટ્ટ
અર્ચનાબેન પટેલ
ડૉ. પ્રણવકુમાર ઉપાધ્યાય
બ્રિજેશકુમાર પટેલ
નીતિનકુમાર પીઠડિયા
ભાવેશકુમાર સુથાર
મહેન્દ્ર મકવાણા
સુનિલકુમાર જાધવ
કેયુરકુમાર શાહ
ડૉ. ભાવિનકુમાર પટેલ

લેખન-સમીક્ષા સામાજિક વિજ્ઞાન

બીમલભાઈ ભાવસાર
શૈલેન્દ્રસિંહ સોઢા
વનરાજસિંહ ચાવડા
વીમલભાઈ દંગી
મુકેશભાઈ પટેલ
ભૂમિકાબેન મેધાણી
ચેતનભાઈ પટેલ
સંજયકુમાર પટેલ
ભરતસિંહ વાઘેલા
અરવિંદભાઈ પટેલ
વિમલ જાખડીયા
હાર્દિકભાઈ ગોસ્વામી
આશિષભાઈ પટેલ
મહેન્દ્રભાઈ પાઠક
સુરેશભાઈ ધોરીયા
ડૉ. પૂર્ણિમાબેન ત્રિવેદી
બી. એમ. મેટાળીયા
હારીતાબેન રાવલ
નીકુલ સથવારા

પ્રસ્તાવના

સૌ પ્રથમ તો સત્રની સ્વઅધ્યયનપોથીનાં પ્રયોગ માટે આપ સૌ સાથે ટીમને ધન્યવાદ. મોટાભાગે વિદ્યાર્થીઓને પુરા વર્ષની દરેક વિષયની સ્વઅધ્યયનપોથીઓ સ્કૂલમાં દરરોજ સાથે લઈને આવતા હોય છે. વિષયના સરળીકરણ માટેના અભિગમ તેમજ બધા વિષય બધી સ્વઅધ્યયનપોથીમાં ક્રમિક માસવારના આયોજન મુજબ ગોઠવણી કરવામાં આવેલ છે. જે ધ્યાને લઈ સત્ર મુજબની આ સ્વઅધ્યયનપોથીનું નિર્માણ થયેલ છે. મૂળભૂત શિક્ષણ બુદ્ધિ, જ્ઞાન, ક્ષમતા વર્ધન, શારીરિક, માનસિક મને મૂલ્ય વિકાસને સમર્થન આપવાનું કાર્ય કરતું હોય છે. શીખવાની પ્રક્રિયા સાથે શિક્ષક-વિદ્યાર્થીનો સહ-સબંધ, અભિગમ, નવાચાર જેવી અનેકવિધ બાબતો જોડાઈને શાલેય શિક્ષણની શરૂઆત થતી હોય છે. વિદ્યાર્થી શાળાના વર્ગોમાં, ઘરે અને સમાજમાં વિવિધ અનુભવો પ્રાપ્ત કરી શીખવાનો પ્રયાસ કરતા હોય છે. અહીં જાતે શીખવાની પ્રક્રિયા પર વધુ ભાર દેવા માટે સ્વઅધ્યયનપોથીમાં મહાવરા સાથે અનુભવયુક્ત બાબતોને જોડવાનો પ્રયાસ કરાયો છે.

આ સ્વઅધ્યયનપોથીમાં દરેક વિષયનું પૂર્વજ્ઞાન, અગાઉની માહિતીનું હસ્તાંતરણ અને શીખેલી બાબતોનું પુનરાવર્તન થઈ શકે તે માટેની પ્રવૃત્તિઓ બ્રિજકોર્સનાં માધ્યમે મુકવામાં આવે છે. બાદમાં ક્રમશઃ દરેક વિષયના માસવાર અભ્યાસક્રમ અને સત્રને ધ્યાને લઈ એકમ આધારિત પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન મુકાયેલ છે. વિષય અનુબંધિત પ્રવૃત્તિઓ શિક્ષક-વિદ્યાર્થીની શીખવા-શીખવવાની પ્રક્રિયાને બળવત્તર બનાવી શકાય તે માટે વિવિધ પ્રયુક્તિઓ સાથે મુકવામાં આવી છે તેને ધ્યાને લઈ વર્ગ પ્રક્રિયામાં વિદ્યાર્થીઓની સિધ્ધિઓના વિકાસની તક ઊભી થાય તેવું વાતાવરણ નિર્માણ થશે.

ધોરણ 10ની આ સ્વઅધ્યયનપોથીમાં સત્રવાર આમેજ કરાયેલ અંગ્રેજી, ગુજરાતી, વિજ્ઞાન, ગણિત, સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયની પ્રવૃત્તિઓ એકમ, અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ અને વિદ્યાર્થીના વિકાસ માટેના ધ્યેયોને ધ્યાને લઈ નિર્માણ કરવામાં આવી છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અનુસાર શીખવાની પ્રક્રિયામાં વર્ગ સાથે વિદ્યાર્થીની વ્યક્તિગત શીખવાની પ્રક્રિયા પણ વધુ અગત્યની બની રહે છે. અપાયેલ પ્રવૃત્તિમાં મહાવરા સાથે સ્વ-અનુભવ, તર્ક, કલ્પના, પ્રકલ્પ, તાર્કિક ચિંતન, રોજિંદો વ્યવહાર, અવલોકન, સર્જન તેમજ અધ્યયન નિષ્પત્તિ આધારિત બાબતો જોડવામાં આવી છે.

અધ્યયન માટેની આ સ્વઅધ્યયનપોથીમાં માસવાર પ્રવૃત્તિ આયોજન સાથે શિક્ષક-વિદ્યાર્થીને શીખવાની બાબતોનું પરસ્પર જોડાણ થાય તેવા પ્રયાસો હાથ ધરાયેલ છે. દરેક વિષયના અનુબંધની પ્રવૃત્તિઓ તરીકે વિજ્ઞાનમાં પ્રયોગશીલતા, ભાષામાં ભાષાસજ્જતા, ગણિતમાં તાર્કિક ચિંતન, ગણન, સામાજિક વિજ્ઞાનમાં જીવનઘડતર ઐતિહાસિક સમજ માટેની પ્રવૃત્તિઓ મહાવરા સાથે મુકવામાં આવી છે. આગળના ધોરણના પ્રમુખ અધ્યયન બિંદુઓ, ચાલુ વર્ષના એકમની વિષયવસ્તુના જરૂરી મહાવરા સાથે નિર્માણ થયેલી સત્ર મુજબની આ સ્વઅધ્યયનપોથીનાં નવાચારી પ્રયોગને આવકારી વર્ગકાર્યમાં વધુ અસરકારી પરિણામ પ્રાપ્ત થાય તે માટે શુભકામનાઓ.

અહીં અપાયેલ દરેક વિષયની સત્રવાર પ્રવૃત્તિઓ વર્ગ અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં સમજપૂર્વક અને રસ સાથે થશે તો શીખવાની સાથે ગુણવત્તામાં પણ વધારો થશે તેવી શ્રધ્ધા સેવું છું.

ડૉ. રતનકંવર એચ. ગઢવીચારણ (IAS)

સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર, સમગ્ર શિક્ષા

શિક્ષક-વાલી જોગ સંદેશ

નમસ્કાર.

શિક્ષણ અવિરત ચાલતી પ્રક્રિયા છે, તે માત્ર વર્ગખંડ, સમયપત્રક કે વિષયમાં જ બંધાયેલું રહેતું નથી. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 અનુસાર શિક્ષણના અધ્યયન બિંદુઓને શીખવવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, પ્રવૃત્તિ, અવલોકન, પ્રોજેક્ટ, સર્વે જેવી વિવિધ પ્રયુક્તિઓનો સહારો લેવાનો છે. અહીં નિર્માણ થયેલી મહાવરાની વિવિધ સામગ્રીમાં આ બધી જ બાબતોને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લેવાયેલી છે. આ સામગ્રીના મહાવરા માટે નીચે મુજબની કેટલીક બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીશું તો આપણા વિદ્યાર્થીઓ અપેક્ષિત શૈક્ષણિક ક્ષમતા કેળવી શકશે અને નવા શૈક્ષણિક વર્ષના અભ્યાસક્રમને સારી રીતે સમજીને શીખવાનું શરૂ કરી શકશે.

અહીં આપેલા મહાવરામાં મુખ્ય ત્રણ બાબતોની કાળજી લેવાઈ છે. **પ્રથમ** વિદ્યાર્થીઓને અગાઉના ધોરણના વિષયને અનુરૂપ વિષયવસ્તુનો પુનઃ પરિચય થાય તેવી બાબતોને અપાઈ છે. **બીજું,** અપાયેલ દરેક મહાવરા માટે એવી બાબતોનો આધાર લેવાયો છે જેની સંકલ્પનાઓ અભ્યાસ માટે પાયારૂપ હોય. આ બાબતો અગાઉના ધોરણના વિષયવસ્તુની સંકલ્પનાને વધુ દૃઢ બનાવી તેને શીખવા માટે સરળતા રહે તેવું વાતાવરણ નિર્માણ કરશે. **ત્રીજું,** અભ્યાસક્રમનો પ્રારંભ થાય તે પહેલાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવર્તમાન શૈક્ષણિક સ્તરનું સાર્વત્રિક મૂલ્યાંકન પણ થઈ શકે. આવું કરવાથી વર્ગ કે વિષય શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓનું સ્તર માપીને નવી બાબત શીખવવાની શરૂઆત કરે તે પહેલાં તેને કયા પ્રકારનું આયોજન કરવું ? કેવી પદ્ધતિનો સહારો લેવો? કઈ કઈ પ્રયુક્તિઓને આયોજનમાં સમાવિષ્ટ કરવી તેનો ખ્યાલ આવે. આનાથી અગાઉના વર્ષની અધ્યયન ખોટ (લર્નિંગ લૉસ)ની અસર હાલના ધોરણમાં ન પડે.

- સ્વઅધ્યયપોથીમાં આપેલી દરેક બાબતમાં પ્રવૃત્તિઓ પણ સમાવિષ્ટ હોવાથી પ્રવૃત્તિ માટે પૂરતો સમય આપવો.
- સ્વઅધ્યયપોથીમાં પ્રવૃત્તિઓમાં લખવા-વાંચવા સાથે જૂથ અને સમૂહમાં પ્રવૃત્તિઓ પ્રોજેક્ટ કાર્ય જેવી વિવિધ બાબતોનો સમાવેશ કરેલ હોઈ તેને પણ શીખવાનો અગત્યનો ભાગ માનીને તે કરવા માટે પૂરતો સમય અને સ્વતંત્રતા આપવી.
- સ્વઅધ્યયપોથીની આ પ્રવૃત્તિઓ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીને તેના મિત્ર, કુટુંબીજનો અને અન્ય લોકોની જરૂર પડે તેવું આયોજન હોવાથી તેને પ્રવૃત્તિ માટે અન્ય સાથે કામ કરવાની છૂટ આપવી.
- સ્વઅધ્યયપોથીની પ્રવૃત્તિઓ શાળા અને ઘર બંને જગ્યાએ એક સાથે ચાલે તે માટેનું આયોજન વિદ્યાર્થીઓને સતત જણાવતા રહીને તેમને આગળના અભ્યાસ માટે પણ જોડવાના છે તેનો ખ્યાલ આપવો.
- સ્વઅધ્યયપોથીની પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમ સાથે સંકળાયેલ હોવાથી તેને માત્ર મનોરંજન સ્વરૂપે ન માની લેતાં વિદ્યાર્થીઓ ગંભીરતાથી તે કરે અને તેમાંથી શીખે તેવું આયોજન કરવું.

- સ્વઅધ્યયપોથીની આ સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા વધુ મહાવરા માટેની હોવાથી વર્ગના દરેક વિદ્યાર્થી દરેક અધ્યયન નિષ્પત્તિની પ્રવૃત્તિમાં સમાન સ્તરે પહોંચે તે માટે પ્રયાસ કરવો.
- સ્વઅધ્યયપોથી એ અધ્યયન કચાશ(ખોટ) પૂરી કરવાનો પ્રયાસ હોવાથી શિક્ષક સાથે વાલી, શિક્ષિત મોટા ભાઈ-બહેન અને ઉપલા ધોરણના મિત્રો પણ વિદ્યાર્થીને મદદ કરે તે ઇચ્છનીય છે.
- સ્વઅધ્યયનપોથી સાથે આપેલી મહાવરાની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમની સંકલ્પનાઓને સમજવું સરળ બની રહે તેવો પ્રયાસ કરવા માટે બને તેટલો વધુ સમય મહાવરા માટે આપવાનું આયોજન કરવું.
- સ્વઅધ્યયપોથીમાં એવી બાબતોનો સમાવેશ કરાયો છે જેનાથી વિષયવસ્તુની સંકલ્પના સમજવું સરળ બને છે તેને ધ્યાને લઈ પ્રવૃત્તિઓ કરાવતા સમયે તે પૂરેપૂરી રીતે શીખી જાય તેની કાળજી લેવાય તે જોવું.
- સ્વઅધ્યયપોથીમાં આપેલી પ્રવૃત્તિઓમાં લેખન અલગ નોટબુકમાં કરવાનું હોય ત્યાં વિદ્યાર્થીઓની લખેલ પ્રવૃત્તિઓની સમયસર ચકાસણી કરી તેની સારી અને સુધારાત્મક બાબતોનું વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન આપવું ઇચ્છનીય છે.
- આપેલી પ્રવૃત્તિઓ વિદ્યાર્થીની સમજ અને સંકલ્પનાના વિકાસ માટે હોવાથી વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ અધ્યયન નિષ્પત્તિ આધારિત એક-બે પ્રવૃત્તિઓ બાદ તેને સમજી શકયા છે તેવું જણાય તો તે પૈકીની અન્ય પ્રવૃત્તિઓ ગૃહકાર્યમાં આપી શકાય જેથી વર્ગમાં અન્ય અધ્યયન નિષ્પત્તિ આધારિત પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં પૂરતો સમય મળી શકે.
- આપેલી પ્રવૃત્તિઓની સમજ માટે ચિત્રો, સાધન-સામગ્રી અને અન્ય સહાયક સંદર્ભનો આધાર લેવાયો છે તેને ધ્યાને લઈ તેવી પ્રવૃત્તિઓ માટે તે સંદર્ભિત સામગ્રીની સમજ મળી રહે તેવું આયોજન હાથ ધરવું.
- અહીં પસંદ થયેલી મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમને વધુ બળવત્તર બનાવવાના હેતુસર આપેલ હોવાથી વર્ગના તમામ વિદ્યાર્થીઓ આ પ્રવૃત્તિઓની સંકલ્પના અને સમજ કેળવે તે માટે પ્રવૃત્તિ દરમ્યાન પૂરતું માર્ગદર્શન અને પરોક્ષ મૂલ્યાંકન કરતાં રહેવું.
- અહીં આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિઓ માત્ર જે તે અધ્યયન નિષ્પત્તિમાં સમાવિષ્ટ સંકલ્પનાના મહાવરા માટે આપેલ છે. વર્ગમાં જરૂરી મહાવરા માટે આ પ્રકારની વધુ પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ કરી તેનો પણ મહાવરો કરાવી શકાય.
- પ્રવૃત્તિઓ તેના વિષયની નવી સંકલ્પનાઓ સરળ કરવા માટે હોવાથી તેનો પૂરતો મહાવરો થાય તે માટે વર્ગનું સમયપત્રક વિષયવાર ગોઠવી તે મુજબ કાર્ય થાય તે જોવું.

મહેશ મહેતા

સચિવ

સમગ્ર શિક્ષા

અનુક્રમણિકા

એકમ ક્રમ	વિષય	પ્રકરણ	પાના નંબર
8	વિજ્ઞાન	આનુવંશિકતા	1
20	સામાજિક વિજ્ઞાન	ભારતની સામાજિક સમસ્યાઓ અને પડકારો	4
15	ગુજરાતી	બોલીએ ના કાંઈ	11
16	ગુજરાતી	ગતિભંગ	16
11	ગણિત	વર્તુળ સંબંધિત ક્ષેત્રફળ	23
7	અંગ્રેજી	Kach and Devyani	27
7	સામાજિક વિજ્ઞાન	આપણા વારસાનું જતન	37
17	ગુજરાતી	દિવસો જુદાઈના જાય છે	43
3	અંગ્રેજી	Growing	47
18	સામાજિક વિજ્ઞાન	ભાવવધારો અને ગ્રાહક જાગૃતિ	49
18	ગુજરાતી	ભૂખથીય ભૂંડી ભીખ	57
19	ગુજરાતી	એક બપોરે	68
4	ગણિત	દ્વિઘાત સમીકરણ	74
11	વિજ્ઞાન	વિદ્યુત	82
8	અંગ્રેજી	Our Feathered Friends	96
20	ગુજરાતી	વિરલ વિભૂતિ	105
8	ગણિત	ત્રિકોણમિતિનો પરિચય	116

8 આનુવંશિકતા

વિભાગ : A

◆ **નીચેનાં વિધાનો સાચાં બને તે રીતે ખાલી જગ્યા પૂરો.**

1. આનુવંશિકતાના અભ્યાસ માટેના વ્યવસ્થિત પ્રયોગો સૌ પ્રથમ ..... નામના વૈજ્ઞાનિકે કર્યા.
2. મેન્ડલે ..... ના છોડ પર આનુવંશિકતા અંગેના પ્રયોગો કર્યા હતા.
3. મનુષ્યના દૈહિક કોષોમાં રંગસૂત્રોની ..... જોડ હોય છે.
4. મનુષ્યના જનનકોષ(શુક્રકોષ કે અંડકોષ) માં ..... રંગસૂત્રો હોય છે.
5. માનવમાં લિંગનું નિશ્ચયન ..... દ્વારા થાય છે.

◆ **નીચેનાં વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે લખો.**

6. મેન્ડલે સૂચવેલા કારકોને આધુનિક જનીનવિદ્યામાં જનીન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ☐
7. મનુષ્યના દૈહિક કોષોમાં દરેક કોષ 23 જોડ રંગસૂત્રો ધરાવે છે. ☐
8. વટાણાના ઊંચા છોડ (TT)નું સંકરણ નીચા છોડ(tt) સાથે કરતાં પ્રથમ પેઢી F_1માં બધા છોડ ઊંચા હતા. ☐
9. જનીન એ DNAનો ચોક્કસ ખંડ છે, જે પ્રોટીન સંશ્લેષણ માટેની માહિતી ધરાવે છે. ☐
10. મનુષ્યમાં ફલન થાય ત્યારે જ લિંગનિશ્ચયન થઈ જાય છે. ☐
11. સ્નેઇલ લિંગ બદલી શકે છે. ☐
12. મનુષ્યમાં 28 રંગસૂત્રો હોય છે. ☐

◆ **નીચે આપેલા બહુવિકલ્પી ઉત્તરવાળા પ્રશ્નો માટે સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ☐ માં તેનો ક્રમ લખો.**

13. સજીવોનાં લક્ષણોનું એક પેઢીમાંથી બીજી પેઢીમાં ઊતરી આવવું તેને શું કહેવાય? ☐

(a) વિકૃતિ (b) ઉત્ક્રાંતિ (c) આનુવંશિકતા (d) ભિન્નતા

14. લિંગી પ્રજનન કરતાં સજીવોમાં જનનકોષોના નિર્માણમાં કઈ પ્રક્રિયા રંગસૂત્રની દૃષ્ટિએ મહત્વની છે? ☐

(a) સમભાજન (b) બહુભાજન (c) અસમભાજન (d) અર્ધીકરણ

વિભાગ : B

◆ **આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.**

15. ભિન્નતાઓની ઉત્પત્તિ થવાથી કોઈ જાતિનું અસ્તિત્વ કેવી રીતે વધી જાય છે ?

.....

.....

.....

.....

.....

16. આનુવંશિક લક્ષણો એટલે શું? તેનાં ઉદાહરણો આપો.

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ : C

◆ **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના આશરે 60 થી 80 શબ્દોમાં મુદ્દાસર ઉત્તર લખો.**

17. મનુષ્યમાં લિંગનિશ્ચયન કેવી રીતે થાય છે?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

18. લક્ષણોની આનુવંશિકતા માટે આધારભૂત બાબતો જણાવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

19. રમેશને બે પુત્રીઓ છે તેની પત્ની માયા ગર્ભવતી છે. રમેશ પુત્ર મહેચ્છાને લીધે માયાને સોનોગ્રાફી દ્વારા ગર્ભપરીક્ષણ કરાવવા દબાણ કરે છે તો (a) પુત્ર કે પુત્રીના જન્મ માટે જવાબદાર કોણ? પિતા કે માતાનું રંગસૂત્ર? (b) રમેશની બે પુત્રીના કિસ્સામાં કયું રંગસૂત્ર આનુવંશિકતાની દૃષ્ટિએ પ્રાપ્ત થયું નહોતું? (c) ગર્ભપરીક્ષણ ગેરકાયદેસર છે શા માટે?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

20 ભારતની સામાજિક સમસ્યાઓ અને પડકારો

પ્રશ્ન-1 'અ' વિભાગની વિગતોને 'બ' વિભાગની વિગતો સાથે યોગ્ય રીતે જોડી ખાલી જગ્યામાં લખો :

(1)

(A)		(B)
(1) કુકી નેશનલ ફ્રન્ટ	1 _____	(A) ત્રિપુરા
(2) ઉલ્ફા	2 _____	(B) નાગાલેન્ડ
(3) એન.એસ.સી.એન.	3 _____	(C) મણીપુર
		(D) અસમ

(1)

(A)		(B)
(1) આર્ટિકલ-17	1 _____	(A) અનુસૂચિત જાતિની યાદી
(2) બંધારણની કલમ 341	2 _____	(B) અસ્પૃશ્યતા નાબૂદી
(3) બંધારણની કલમ 342	3 _____	(C) અનામત બેઠકોની જોગવાઈ
		(D) અનુસૂચિત જનજાતિની યાદી

પ્રશ્ન-2 નીચે આપેલા વિધાનો વાંચી ખરા વિધાન સામે (✓) અને ખોટા વિધાન સામે (✗) નિશાની કરો.

1. બળવાખોરી એ વૈશ્વિક સમસ્યા છે. ☐
2. આંતકવાદએ વૈશ્વિક સમસ્યા છે. ☐
3. આંતકવાદ સમાજને વિઘટન તરફ દોરી જાય છે. ☐
4. ભારતની સામાજિક સંરચના જ્ઞાતિ પર આધારિત છે. ☐
5. ધર્મ એ અંધશ્રદ્ધા અને આસ્થાનો વિષય છે. ☐
6. ચીન વિશ્વની સૌથી મોટી લોકશાહી ધરાવતો દેશ છે. ☐
7. ભારત એક સાંપ્રદાયિક દેશ છે. ☐

પ્રશ્ન-3 કૌંસમાં આપેલ વિકલ્પમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો :

1. નક્સલવાદી આંદોલન ભારતમાં સૌ પ્રથમ ..... માં શરૂ થયું હતું.

(ગુજરાત, પશ્ચિમ બંગાળ, કેરળ)

2. ઈ.સ. ..... પછી કશ્મીરમાં આતંકવાદ વધી ગયો છે. (1988, 1918, 2000)

3. વ્યક્તિ, સમાજ અને રાષ્ટ્રનાં વિકાસને અવરોધતું પરિબળ ..... છે. (સાંપ્રદાયિકા, ધર્મ, અનુશાસન)

4. ભારત ..... ના વર્ષે સ્વતંત્ર થયું. (1951, 1847, 1947)

5. ભારતમાં નકસલવાદી આંદોલન ..... માં શરૂ થયું હતું. (1967, 1977, 1947)

6. પ્રકૃતિનો સિદ્ધાંત ..... સૂત્ર સાથે જોડાયેલ છે. ('હમ દો હમારે દો', 'જીવો અને જીવવા દો', 'ખાઓ ઔર ખાને દો')

પ્રશ્ન-4 આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી પ્રશ્ન સામે આપેલ ☐ માં લખો :

1. નીચેના રાજ્યોમાંથી કયા રાજ્યોની જોડ બળવાખોરીથી પ્રભાવિત છે, તે જણાવી સાચો વિકલ્પ લખો. ☐

(A) ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર, કેરળ (B) મણીપુર, ત્રિપુરા, અસમ

(C) ઓડિશા, કર્ણાટક, રાજસ્થાન (D) ગુજરાત, રાજસ્થાન, હરિયાણા

2. 'ઉલ્ફા' બળવાખોરી સંગઠન કયા રાજ્યમાં સક્રિય છે? ☐

(A) મણીપુર (B) ત્રિપુરા (C) અસમ (D) નાગાલેન્ડ

3. નીચેનામાંથી આતંકવાદની અસર સંબંધી કયું વિધાન ખરું નથી? ☐

(A) આતંકવાદથી સાંપ્રદાયિક ઝઘડાઓ ઊભા થાય છે.

(B) આતંકવાદથી હિંસા અને ભય ઉત્પન્ન કરે છે.

(C) આતંકવાદ સમાજને એકતા તરફ દોરી જાય છે.

(D) આતંકવાદ આર્થિક પ્રગતિનો માર્ગ છે.

4. નીચેનામાંથી કયું બળવાખોરી સંગઠન અસમમાં સક્રિય નથી? ☐

(A) કે.એન.એફ. (B) યુ.એમ.એફ. (C) બી.એલ.ટી.એફ. (D) એન.ડી.એફ.બી.

5. નક્સલવાદી આંદોલન કયા રાજ્યથી શરૂ હતુ? ☐

(A) ગુજરાત (B) પ. બંગાળા (C) રાજસ્થાન (D) મધ્યપ્રદેશ

પ્રશ્ન-5 એક-બે શબ્દોમાં જવાબ આપો :

1. 'ઉલ્ફા' બળવાખોરી સંગઠનનું પૂરૂ નામ જણાવો.

---

2. ચીનની ક્રાંતિથી પ્રેરાઈને ભારતમાં નક્સલવાદી આંદોલન કોના નેતૃત્વ નીચે શરૂ થયું હતું?

---

3. વિશ્વની સૌથી મોટી લોકશાહી ધરાવતો દેશ કયો છે?

---

4. લઘુમતિ કોને કહેવાય?

---

5. બળવાખોરી એટલે શું?

---

6. બંધારણની કઈ કલમ અનુસાર અનુસૂચિત જનજાતિઓ નક્કી કરવામાં આવે છે?

પ્રશ્ન-6 નીચેના પ્રશ્નોનાં ટૂંકમાં જવાબ આપો :

1. આતંકવાદ કોને કહેવાય?

---

2. પ્રારંભિક પરિકલ્પના મુજબ ભારતની વ્યવસાય આધારિત ચાર વર્ણવ્યવસ્થા કઈ હતી?

---

3. લઘુમતિ અને બહુમતિ વચ્ચેનો ભેદ દર્શાવો.

---

4. અનુસૂચિત જનજાતિઓની કોઈપણ બે ખાસિયતો જણાવો.

પ્રશ્ન-7 નીચેનાં પ્રશ્નોનાં મુદ્દાસર જવાબ આપો :

1. ફક્ત અનુસૂચિત જાતિ માટેની જોગવાઈઓ જણાવો.

2. બળવાખોરી અને આતંકવાદ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

3. નક્સલવાદી આંદોલન વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

4. આતંકવાદની સામાજિક અસરો લખો.

5. સાંપ્રદાયિકતા વિશે ટૂંકનોંધ લખો:

પ્રશ્ન-૪ નીચેનાં પ્રશ્નોનાં સવિસ્તાર જવાબ આપો :

1. 'આંતકવાદ એક વૈશ્વિક સમસ્યા' તમારી દૃષ્ટિએ મૂલવો.

2. ઉત્તર-પૂર્વમાં બળવાખોરી વિશે નોંધ લખો :

3. આતંકવાદીઓ કેવા કેવા પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓનો આશ્રય લે છે? તેની આર્થિક અસરો જણાવો.

15 બોલીએ ના કાંઈ

વિભાગ B

(અ) નીચેનાં જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડીને ફરીથી લખો.

(અ)	(બ)
1. રાજેન્દ્ર શાહ - જન્મભૂમિ	(અ) ગીત
2. બોલીએ ના કાંઈ	(બ) કપડવંજ
	(ક) પદ
	(ડ) કઠલાલ

જવાબ
1. .....
2. .....

(બ) નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

3. 'બોલીએ ના કાંઈ' કાવ્યના સર્જક ..... છે. (રાજેન્દ્ર શુક્લ, રાજેન્દ્ર શાહ, રવીન્દ્ર શાહ)
4. કવિને ..... કાવ્યસંગ્રહ માટે 'જ્ઞાનપીઠ' પુરસ્કાર મળ્યો હતો. (આંદોલન, મધ્યમા, ધ્વનિ)
5. 'બોલીએ ના કાંઈ' કાવ્યની મૂળ કૃતિ ..... છે. (શ્રુતિ, ધ્વનિ, આંદોલન)
6. 'બોલીએ ના કાંઈ' કાવ્યમાં સમગ્ર માનવજાત માટે ..... શબ્દ વાપરે છે. (ભાંડું, બંધુ, વીરા)
7. વહેણના પાણીને ..... ઝીલી શકતો નથી. (સાગર, કૂવો, નદી)

(ક) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

8. બીજા લોકો શામાંથી આનંદ મેળવે છે ?

.....

9. કવિ શેને જીરવીને જાણવા કહે છે ?

.....

10. કવિ નેણ ભરીને કોને જોવાનું કહે છે ?

.....

11. 'બોલીએ ના કાંઈ' કાવ્ય જીવનની કઈ બાજુને રજૂ કરે છે ?

.....

12. સૂની સીમ અને કૂવાનાં દૃષ્ટાંતો દ્વારા કવિ શું સૂચવે છે ?

.....

13. કવિ બીજી વ્યક્તિ સામે શું કરવાની ના પાડે છે ?

.....

(૬) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

14. કવિ આપણી વ્યથામાંથી કેવી રીતે રસ્તો કાઢવાનું કહે છે ?

.....

.....

.....

.....

15. 'તારલિયો અંધાર' અને 'રણનો દારુણ ધૂપ' દ્વારા કવિ શું કહેવા માગે છે ?

.....

.....

.....

.....

16. પાદરે જામેલા લોકમેળામાં શું થતું જોવા મળે છે ?

.....

.....

.....

.....

(૭) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના આઠ-દસ વાક્યોમાં મુદ્દાસર ઉત્તર લખો.

17. 'બોલીએ ના કાંઈ' કાવ્યમાં કવિ માણસને શો જીવનબોધ આપે છે ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

18. કાવ્યપંક્તિ સમજાવો : "પ્રાણમાં જલન હોય ને તોયે ધારીએ શીતલ રૂપ."

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ C : વ્યાકરણ વિભાગ

◆ આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.

19. નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(1) દારૂણ : (દારૂંણ, દારુણ, દારુંણ) .....

(2) ગુજન : (ગૂંજન, ગૂજન, ગુંજન) .....

(3) તારલિઓ : (તારલિયો, તારલીયો, તારલીઓ) .....

(4) જિરવવું : (જિરવવૂં, જીરવવૂં, જીરવવું) .....

20. (અ) સંધિ છોડો.

● રાજેન્દ્ર : ..... (રાજન + ઈન્દ્ર, રાજા + ઈન્દ્ર, રાજ + ઈન્દ્ર)

(બ) સંધિ જોડો.

● વિ + અથા (વિથ્થા, વિયથા, વ્યથા) : .....

21. નીચેના શબ્દોના સમાસ કૌંસમાંથી શોધીને ઓળખાવો.

(1) વનવેરાન : .....

(તત્પુરુષ સમાસ, બહુવ્રીહિ સમાસ, કર્મધારય સમાસ)

(2) વિજન : .....

(બહુવ્રીહિ સમાસ, કર્મધારય સમાસ, મધ્યમપદલોપી સમાસ)

22. નીચેની પંક્તિઓમાંના અલંકાર ઓળખાવો.

(1) સીમ જ્યાં સૂની ગુંજતી કેવળ આપણું ગાયું ગાન. : .....

(રૂપક અલંકાર, સજીવારોપણ અલંકાર, ઉત્પ્રેક્ષા ઉલંકાર)

(2) અવરને મન રસની કથા, ઈતર ના કંઈ તથા : .....

(પ્રાસસાંકળી અલંકાર, વ્યતિરેક અલંકાર, શબ્દાનુપ્રાસ અલંકાર)

23. નીચે આપેલા શબ્દોના અર્થભેદ જણાવો.

- પાણી : ..... (જળ, હાથ, પરમ)

પાણિ : ..... (હાથ, જળ, બળ)

24. નીચે આપેલા શબ્દોમાં કયો પ્રત્યય લાગેલો છે તે જણાવો.

(1) વિજન : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(2) એકલ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

25. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો શોધીને લખો.

(1) વ્યથા (વ્યવસ્થિત, પીડા, વ્યોમ) : .....

(2) હૃદય (શરીર, ડિલ, ઉર) : .....

(3) ધૂપ (અજવાળું, ધુમ્મસ, તડકો) : .....

(4) સાગર (સરિતા, સિંધુ, શશી) : .....

26. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સંજ્ઞાનો સાચો પ્રકાર શોધીને લખો.

(1) વીરા : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા)

(2) પાણી : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા)

(3) સાગર : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા, વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા)

(4) શીતલ : ..... (દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

◆ **માગ્યા મુજબ લખો.**

27. નીચેના રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

- હૃદય ખોલવું : .....

28. નીચેના શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ આપો.

(1) માણસોની અવર-જવર વિનાનું : .....

(2) ખેતર કે ગામની હદ : .....

(3) શારીરિક તેમજ માનસિક દુઃખ : .....

29. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(1) જલન × .....

(2) રસ × .....

(3) ધૂપ × .....

(4) અંધારું × .....

30. નીચેના તળપદા શબ્દોનાં શિષ્ટરૂપ આપો.

(1) આરો : .....

(2) અવર : .....

(3) મારગ : .....

(4) મળિયો : .....

31. નીચેનાં વાક્યોમાંથી વિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) સીમ જ્યાં સૂની ગુંજતી કેવળ આપણું ગાયું ગાન : .....

(2) વનવેરાને મારગ વિજન : .....

(3) ઓઢી રણનો દારુણ ધૂપ ! : .....

(4) પ્રાણમાં જલન હોય ને તોય ધારીએ શીતલ રૂપ : .....

32. (અ) નીચેની પંક્તિઓનો છંદ ઓળખાવો.

(1) અસત્યો માંહેથી પ્રભુ! પરમ સત્યે તું લઈ જા. : .....

(2) બેસી ખાટે પિયરઘરમાં જિંદગી જોઈ સારી : .....

(3) કરતાં જાળ કરોળિયો, ભોંય પડી ગભરાય : .....

(બ) છંદનું બંધારણ જણાવો.

(1) મંદાક્રાન્તા : .....

(2) શિખરિણી : .....

33. નીચેના શબ્દોની ધ્વનિશ્રેણી છૂટી પાડો.

(1) ગુંજતી : .....

(2) તારલિયો : .....

(3) શ્રુતિ : .....

(4) પ્રાણ : .....

(5) હૃદય : .....

(6) દારુણ : .....

16 ગતિભંગ

વિભાગ A

(અ) નીચેનાં જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડીને ફરીથી લખો.

(અ)	(બ)
1. ગતિભંગ	(અ) 'આમ ગાંડાની માફક અડવડિયાં શું ખાય છે ?'
2. ડુંગર	(બ) લઘુકથા
3. પત્ની	(ક) નવલકથા
	(ડ) 'લ્યો હેંડો, હવે પગ ઉપાડો ઝટ.'

જવાબ
1. .....
2. .....
3. .....

(બ) નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

4. ડુંગર અને તેની પત્ની ..... સ્ટેશને ગાડી પકડવા માગતાં હતાં. (મુજપુર, સુરપૂરા, રાજપુર)
5. પગલીના બીબામાં ..... ની નજર ઢળી હતી. (ડુંગર, પત્ની, બબલી)
6. પત્ની પ્રત્યે ..... બોલ ડુંગરે કાઢ્યો. (પ્રેમનો, સહાનુભૂતિનો, ક્રોધનો)
7. 'ગતિભંગ' કૃતિના સર્જક ..... છે. (ચંદ્રકાન્ત પંડ્યા, પન્નાલાલ પટેલ, મોહનલાલ પટેલ)
8. લઘુકથામાં માનવજીવનની ..... મહિમા હોય છે. (એક ક્ષણનો, યાદોનો, એક વર્ષનો)
9. ડુંગરે પોતાની નજર ..... માર્ગ તરફ સ્થિર કરી. (ખેતરના, ગગનના, સ્ટેશનના)

(ક) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

10. ડુંગર અને તેની પત્ની ઝડપથી શા માટે ચાલી રહ્યાં હતાં ?

.....

11. ડુંગર શા માટે ગુસ્સે થયો ?

.....

12. ડુંગરની પત્ની કોની સ્મૃતિથી હાલી ઊઠી હતી ?

.....

13. ડુંગરની પત્ની ભાવાર્દ્ર બનીને શું કરી રહી હતી ?

.....

14. ડુંગરની પત્નીના હૈયે શું જડાઈ ગયું હતું ?

.....

15. ડુંગરની પત્નીએ સાવધ બનીને શું કહ્યું ?

.....

16. 'ગતિભંગ' કૃતિમાં દાંપત્યજીવનની કઈ પરિસ્થિતિથી લેખકે આપણને વાકેફ કર્યા છે ?

.....

17. લઘુકથાનો અંત શું કહી જાય છે ?

.....

(૪) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

18. ડુંગરે પત્નીને ઝડપભેર ચાલવાનું શા માટે કહ્યું ?

.....

.....

.....

.....

19. ડુંગરની પત્ની અચાનક અટકીને શા માટે ઊભી રહી ગઈ હતી ?

.....

.....

.....

.....

20. મૃત દીકરીની સ્મૃતિથી વિચલિત બનેલી પત્ની પ્રત્યે સહાનુભૂતિ દર્શાવતાં ડુંગરે શું કહ્યું ?

.....

.....

.....

.....

21. 'લ્યો હેંડો, હવે પગ ઉપાડો ઝટ...' એમ ડુંગરની પત્નીએ શા માટે કહ્યું ?

.....

.....

.....

.....

(ઈ) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના આઠ-દસ વાક્યોમાં મુદ્દાસર ઉત્તર લખો.

22. પુત્રી ખોયાની દંપતીની મનોવ્યથા 'ગતિભંગ' કૃતિને આધારે વર્ણવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

23. 'ગતિભંગ' શીર્ષકની યથાર્થતા ચર્ચો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ C : વ્યાકરણ વિભાગ

◆ આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.

24. નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(1) શહાનુભુતી : (સહાનુભુતિ, સહાનૂભુતિ, સહાનુભૂતિ) .....

(2) સ્મરુતી (સ્મૃતી, સ્મુતિ, સ્મૃતિ) .....

25. (અ) સંધિ છોડો.

● પ્રત્યાલંબન : ..... (પ્રતિ+ આલંબન, પ્રતી + આલબન, પ્રત્યાક + લંબન)

(બ) સંધિ જોડો.

(1) ભાવ + આર્દ્ર (ભાર્વદ્ર, ભાવાર્દ્ર, ભાવેર્દ્ર) : .....

(2) સહ + અનુભૂતિ (સહનુભૂતિ, સહાનુભૂતિ, સાહનુભૂતિ) : .....

26. નીચેના શબ્દોના સમાસ કૌંસમાંથી શોધીને ઓળખાવો.

(1) ગતિભંગ : .....

(ઉપપદ સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ, બહુવ્રીહિ સમાસ)

(2) ભાવાર્દ્ર : .....

(તત્પુરુષ સમાસ, દ્વંદ્વસમાસ, કર્મધારય સમાસ)

27. નીચેનાં વાક્યોમાંના અલંકાર ઓળખાવો.

(1) આપણી બબલીની જ પગલી જાણે. : .....

(ઉપમા અલંકાર, ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર, રૂપક અલંકાર)

(2) આંગળાની બોર જેવી છાપ : .....

(ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર, રૂપક અલંકાર, ઉપમા અલંકાર)

(3) આમ ગાંડાની માફક અડવડિયાં શું ખાય છે ? : .....

(રૂપક અલંકાર, ઉપમા અલંકાર, વ્યાજસ્તુતિ અલંકાર))

28. નીચે આપેલા શબ્દોમાં કયો પ્રત્યય લાગેલો છે તે જણાવો.

(1) ભાવાર્દ્ર : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(2) ઘાટીલી : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(3) સહાનુભૂતિ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

29. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો શોધીને લખો.

(1) રાત (ઉષા, નિશા, પ્રભા) : .....

(2) પતિ (પૂર્ણ, કંથ, પુષ્કળ) : .....

(3) ધૂળ (વેળુ, વ્યર્થ, ધૂણવું) : .....

(4) અણસાર (આશય, સંકેત, શંકા) : .....

30. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સંજ્ઞાનો સાચો પ્રકાર શોધીને લખો.

(1) સ્મૃતિ : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા, ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા)

(2) ધૂળ : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા)

(3) વહુ : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

(4) બાળક : ..... (ભાવવાચક સંજ્ઞા, વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા)

(5) નજર : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

◆ માગ્યા મુજબ લખો.

31. નીચેના રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

(1) મોળા પડી જવું : .....

(2) હાલી ઊઠવું : .....

(3) હૈયે જડાઈ જવું : .....

(4) અડવડિયું ખાવું : .....

(5) નજર ઢળવી : .....

(6) નજર વાળી લેવી : .....

32. નીચે આપેલી કહેવતનો અર્થ જણાવો.

● નહિ ઘરનાં કે નહિ ઘાટનાં : .....

.....

33. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(1) સ્મૃતિ × .....

(2) મંદ × .....

(3) ઘાટીલું × .....

(4) સાવધ × .....

34. માગ્યા મુજબ રૂપાંતર કરો.

(1) ડુંગરથી એકવાર પત્નીના મુખ સામે જોઈ રહેવાયું. (કર્તરિવાક્ય બનાવો.)

.....

(2) પત્નીથી આંગળીનો છેડો છેક જમીન પાસે લઈ જવાયો. (કર્તરિવાક્ય બનાવો.)

.....

(3) પત્નીએ જવાબ આપ્યો. (કર્મણિવાક્ય બનાવો.)

.....

35. નીચેના તળપદા શબ્દોનાં શિષ્ટરૂપ આપો.

(1) ખોળવું : .....

(2) અડવડિયાં : .....

(3) હેંડો : .....

36. નીચેનાં વાક્યોમાંથી વિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) પત્ની થોડાં ડગલાં આગળ ચાલી. : .....

(2) એક ઘાટીલી પગલીની છાપ બતાવી રહી હતી. : .....

(3) ગાંડી, એવાં પગલાં તો ઘણાંય હોય. : .....

(4) મૃત સંતાનની સ્મૃતિથી હાલી ઊઠેલી. : .....

(5) બંને જણે વળી બમણા વેગથી ચાલવા માંડ્યું. : .....

37. નીચેનાં વાક્યોમાંથી ક્રિયાવિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) ડુંગર અને તેની વહુ ઊભા માર્ગે ઝડપભેર જઈ રહ્યાં હતાં : .....

(2) પત્ની આંગળીનો છેડો છેક જમીન પાસે લઈ ગઈ. : .....

(3) ખેતરે જતાં આવતાં બબલીની પગલીઓ મારે હૈયે જડાઈ ગઈ છે. : .....

(4) લ્યો હેંડો, હવે પગ ઉપાડો ઝટ... ગાડી ચૂકી જઈશું. : .....

38. નીચેના શબ્દોની ધ્વનિશ્રેણી છૂટી પાડો.

(1) સ્મૃતિ : .....

(2) ગતિભંગ : .....

(3) પ્રયત્ન : .....

(4) સહાનુભૂતિ : .....

39. નીચેનાં વાક્યોનું માગ્યા મુજબ રૂપાંતર કરો.

(1) ડુંગરે પાછળ જોયું. (ભાવેવાક્ય બનાવો.)

.....

(2) પત્ની કશું જ બોલી નહિ. (ભાવેવાક્ય બનાવો.)

.....

(3) પણ પછી તો એ બેસી પડી. (ભાવેવાક્ય બનાવો.)

.....

(4) પત્નીએ જવાબ આપ્યો. (પ્રેરકવાક્ય બનાવો.)

.....

વિભાગ D : લેખન વિભાગ

40. નીચે આપેલા ગદ્યખંડનો આશરે ત્રીજા ભાગમાં સંક્ષેપ કરી તેને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

"કુદરતમાં ફરતી વખતે માણસને કેવો આનંદ આવે છે એના ઉપરથી એનામાં સુખી થવાની ક્ષમતા કેટલી છે, તે જાણી શકાય છે. માણસ મૂળભૂત રીતે એક પ્રાણી છે અને પ્રાણીઓનું સાચું સ્થાન કુદરતમાં છે. પાંજરામાં રહેલું પક્ષી સલામત જરૂર છે, પરંતુ એના જેવાં જ બીજાં કુદરતનાં ઊડતાં, ગાતાં પક્ષીઓ જેવું એ સુખ નથી હોતું. જે વ્યક્તિ ઊગતા કે આથમતા સૂર્યનું સૌંદર્ય, ચાંદની રાતની શીતળતા, સૂમસામ રાતનું સંગીત, ઊંચા ઊંચા પર્વતોની ભવ્યતા, વહેતાં ઝરણાંનો કલરવ, હવાનો મધુર સ્પર્શ કે ભીની માટીની સોડમ માણી શકે નહિ તે એટલા પ્રમાણમાં સુખી થવાની ક્ષમતા ગુમાવી દે છે. સુખી સ્વભાવની વ્યક્તિ ધનવાન હોય કે નિર્ધન, કુદરતના સૌંદર્ય અને ભવ્યતાને જોઈને આનંદવિભોર થઈ જાય છે."

— મોહમ્મદ માંકડ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11 વર્તુળ સંબંધિત ક્ષેત્રફળ

વિભાગ - A

- **વિધાન સાચું બને તે મુજબ ખાલી જગ્યા પૂરો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)**

(1) r ત્રિજ્યાવાળા વર્તુળમાં કેન્દ્ર આગળ ⊙ ખૂણો રચાતા લઘુવૃત્તાંશનું ક્ષેત્રફળ ..... છે.

(2) એક વર્તુળનો પરિઘ 264 મીટર છે. તે વર્તુળને અંતર્ગત ચોરસની બાજુની લંબાઈ ..... મીટર થાય.

(3) એક ઘડિયાળના મિનિટ-કાંટાની લંબાઈ 28 સેમી છે. 10 મિનિટના સમયગાળામાં તે ..... સેમી^{2} વિસ્તાર આવૃત્ત કરે.

(4) ગુરૂચાપની લંબાઈનું સૂત્ર ..... છે.

(5) જો વર્તુળની ત્રિજ્યાના માપમાં 10% વધારો કરવામાં આવે, તો તેના ક્ષેત્રફળમાં ..... % નો વધારો થાય.

- **નીચેના વિધાનો ખરા છે કે ખોટા તે જણાવો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)**

(6) 2.5 મીટર ત્રિજ્યાવાળા વર્તુળને પરિગત હોય તેવા ચોરસની પરિમિતિ 10 સેમી થાય. ☐

(7) વર્તુળના પરિઘ અને તેના વ્યાસનો ગુણોત્તર અચળ છે. ☐

(8) કોઈપણ વર્તુળમાં તેના ક્ષેત્રફળનું માપ તેનાં પરિઘનાં માપ કરતા વધારે હોય છે. ☐

(9) 'a' સે.મી. ત્રિજ્યાવાળા વર્તુળની બહાર આવેલા ચોરસની પરિમિતિ 8 સેમી હોય. ☐

(10) વર્તુળમાં લઘુચાપની લંબાઈ $l = \frac{\pi r\theta}{180}$ થાય. ☐

- **વિધાન સાચું બને તે મુજબ ખાલી જગ્યા પૂરો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)**

(11) એક વર્તુળનાં પરિઘ તથા તેનાં ક્ષેત્રફળનાં મૂલ્ય સરખાં છે, તો તેનો વ્યાસ = ...

(a) વર્તુળનું ક્ષેત્રફળ (b) $\frac{\pi}{2}$ (c) 2 (d) 4

(12) એક વર્તુળમાં બે ત્રિજ્યા વચ્ચેનો ખૂણો 90° છે, તો તેનાથી બનતા ત્રિકોણનું ક્ષેત્રફળ ..... થાય.

(a) (ત્રિજ્યા)^2 (b) $\frac{1}{2}$ (ત્રિજ્યા)^2 (c) 2(ત્રિજ્યા)^2 (d) એકપણ નહીં

(13) લઘુવૃત્તખંડનું ક્ષેત્રફળ + ગુરૂવૃત્તખંડનું ક્ષેત્રફળ = ... થાય.

(a) વર્તુળનું ક્ષેત્રફળ (b) લઘુવૃત્તાંશનું ક્ષેત્રફળ

(c) ગુરૂવૃત્તાંશનું ક્ષેત્રફળ (d) એકપણ નહીં

(14) એક એકમ ત્રિજ્યા તથા સમબાજુ ત્રિકોણ રચતા લઘુવૃત્તાંશનું ક્ષેત્રફળ = ... થાય.

(a) $\frac{\pi}{2}$ (b) $\frac{\pi}{4}$ (c) $\frac{\pi}{6}$ (d) π

(15) એક ચોરસમાં અંતઃવૃત્ત તથા પરિવૃત્તનાં ક્ષેત્રફળોનો ગુણોત્તર ..... છે.

(a) $1 : \sqrt{2}$ (b) 1 : 8 (c) 1 : 9 (d) 1 : 2

વિભાગ - B

- **નીચેના પ્રશ્નોની ગણતરી કરી જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 2 ગુણ)**

(16) એક વર્તુળ આકાર ખેતરને વાડ કરવાનો ખર્ચ મીટરના ₹ 24 લેખે ₹ 5280 થાય છે. તો આ ખેતરનો વ્યાસ શોધો.

(17) એક ઘડિયાળના મિનિટ-કાંટાની લંબાઈ 14 મીટર છે. મિનિટ કાંટો 15 મિનિટમાં પરિભ્રમણ કરીને જે ક્ષેત્રફળ આંતરે તે શોધો.

(18) 22 સેમી પરિઘવાળા વર્તુળના ચતુર્થાંશનું ક્ષેત્રફળ શોધો.

વિભાગ - C & D

- **નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા પ્રમાણે ગણતરી કરી જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 3/4 ગુણ)**

(19) 10 મીટર ત્રિજ્યાવાળા વર્તુળની જીવા કેન્દ્ર આગળ કાટખૂણો બનાવે છે. તેને અનુરૂપ (i) લઘુવૃત્તખંડ અને (ii) ગુરુવૃત્તાંશનું ક્ષેત્રફળ શોધો. ($\pi = 3.14$ લો.)

(20) 15 સેમી ત્રિજ્યાવાળા વર્તુળની જીવા કેન્દ્ર આગળ 60° નો ખૂણો બનાવે છે. તેને અનુરૂપ ગુરુવૃત્તખંડનું ક્ષેત્રફળ શોધો. ($\pi = 3.14$ અને $\sqrt{3} = 1.73$ લો.)

(21 એક વર્તુળની ત્રિજ્યા 21 સેમી છે તે વર્તુળના એ લઘુવૃતાંશનો ખૂણો 120^{0} છે તો તે લઘુવૃતાંશ અને ગુરુવૃતાંશના ક્ષેત્રફળનો તફાવત શોધો.

જવાબો :

પ્રકરણ - 11 વર્તુળ સંબંધિત ક્ષેત્રફળ

(16) વ્યાસ = 70 મીટર (17) 154 મી^{2} (18) $\frac{77}{8}$ સેમી^{2}

(19) (i) 28.5 મી^{2} (ii) 235.5 મી^{2}

(20) 686.0625 સેમી^{2} (21) 462 સેમી^{2}

7 Kach and Devyani

Section A

● **Read the extracts and answer the questions :**

In their fight with the Devs and Asurs had an advantage. They had on their side a great saint and teacher, Shukracharya, who knew the mantra or magic formula for bringing dead people back to life. He restored to life many Asuras who were killed in the battles against the Devas.

1. What was the advantage for the Asuras?

⇒ _____

_____

2. How could Shukracharya revive the dead?

⇒ _____

_____

In course of time the Asurs found out why Kach was staying with Shukracharya. They did not want the secret of reviving dead people to be known to the Devas and, therefore, they decided to remove Kach from Sukracharya's hermitage for good. That could only be done by killing him.

3. Why did the Asurs decide to kill Kach?

⇒ _____

_____

4. Who found out the secret of Kach's purpose of living at Ashram?

⇒ _____

_____

The Asuras were very disappointed at their failures. They thought of a plan to dispose of Kach in such a way that Shukracharya would never be able to bring him back to life. The Asuras caught Kach the third time. They killed him and burnt his body. They collected the ashes and mixed the ashes with the divine wine that Shukracharya drank.

5. How did the Asur kill Kach for the third time?

⇒ _____

_____

6. What did they do with the ashes?

⇒ _____

_____

Then Shukracharya taught Kach the secret mantra and asked him to come out of his stomach. Kach appeared in all his brilliance, and saw his teacher lying dead. He immediately revived him with his newly learnt mantra.

7. How did Shukracharya revive Kach?

⇒ _____

_____

8. What did Kach see on reviving?

⇒ _____

_____

● **Write a short note focusing the questions given below :**

9. **Kach**

Questions :

- Who was Kach and why was he sent to Shukracharya?
- How did he win the favour of his Guru?
- What did the Asuras do with him?
- How did Shukracharya revive him?
- How did Kach revive Shukracharya?
- What was his dispute with Devyani?

⇒ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

● **Write whether the sentences are True of False :**

10. Kach was the son of Shukracharya. ☐

11. Kach fell in love with Devyani. ☐

12. Devyani wanted to marry Kach. ☐

13. Kach was killed by the asurs three times. ☐

14. Finally, Kach knew the magic mantra of reviving the dead. ☐

Section B

● **Read the extract and answer the questions given below :**

The queen bee is nearly 2.5 times longer and 2.8 times heavier than a worker bee. Her function is reproduction. She lays 1000 to 2000 fertilized eggs every day. Some of the eggs will develop into worker bees or into queens. But this depends on the size of the wax cell in which eggs are laid and on the type of food given to the larvae. The queen also lays unfertilized eggs from which only drones develop, the bees cannot live long without a queen. So, when the queen dies, the bees choose some three-day-old eggs and hatch them from that pearl like egg a larvae comes out. It is taken to a big cell and fed with royal jelly. Therefore, it develops into a queen.

Questions:

15. What is the function of the queen bee?

⇒ _____

16. How many eggs does the queen bee lay?

⇒ _____

17. Which eggs do the drones develop?

⇒ _____

18. How does a larvae develop into a queen?

⇒ _____

19. The queen also lays some unfertilized eggs which are called _____ .

⇒ _____

- **Read the data and answer the questions :**

Reservation Form

Western Railway

Travel on 15 May 2022

From Ahmedabad to Jammu

By : Jammu Tavi Express Train No: 43213456

No	Name	Age	Sex	Relation
1	Bhal Mehul	50	Male	Self
2	Bhal Kanan	46	Female	Wife
3	Bhal Jenil	20	Male	Son
4	Bhal Rushil	17	Male	Son

Address : 9, Jagdishvaranand, Sihor PIN-364240 Dist.-Bhavnagar

Phone : 02846 244014 Mob : 9824977047

Date : 15 March 2022

20. Who is travelling to Jammu?

⇒ _____

21. What is the name of the train?

⇒ _____

22. On which date will the family travel to Jammu?

⇒ _____

23. Where does Mehul live?

⇒ _____

24. Is there any contact no. of Mehulbhai?

⇒ _____

- **Read the dialogue and answer the questions :**

PARESH : Hey !

GARGI : Is anyone hurt?

PARESH : I don't know ... let's call 911. ... Hello? I'd like to report a car accident near the post office on M. G. Road. It looks like a man is hurt. Yes, it just happened. OK, thanks. Bye.

GARGI : What did they say?

PARESH : They're going to send an ambulance and a police car right away.

GARGI : Good, they are here. I hope the man is ok.

PARESH : I know. You have to be so careful when you're driving.

25. Who are talking here?

⇒ _____

26. What happened on at M. G. road?

⇒ _____

27. Whom did Paresh call?

⇒ _____

28. Paresh advises Gargi to _____ .

⇒ _____

Section C

● **Match the language functions with the sentences :**

'A'	'B'
29. How is life going on, Bindu?	A. Describing process
30. Mansi told me that she would be on leave that day.	B. Expressing niceties
31. Add some sugar in the mixer Jar. Grind it well. Store in a tin.	C. Reporting event
	D. Describing person

Ans : (29. _____ , 30. _____ , 31. _____)

'A'	'B'
32. The building was built in 1939.	A. Making request
33. Neither you nor I am wrong.	B. Describing action
34. Where can I have a ticket for Bhavnagar, sir?	C. Showing alternatives
	D. Inquiry as nature

Ans : (32. _____ , 33. _____ , 34. _____)

● **Choose and write the appropriate response to complete the conversation :**

35. Kuldip : I lost my mobile in the crowd yesterday.

Harsh : _____ (Expressing emotion)

(a) It's very good.

(b) You must have given to someone else.

(c) Oh ! so unlucky.

(d) I owe you.

36. Kavya : I am not in good mood.
Minty : _____ (Showing alternatives)
(a) You are a sensitive person.
(b) You can talk with me or listen to the music.
(c) What should I do for you?
(d) He or she will visit this fair.

37. Mr. Rajesh : Have you ever climbed Shetrunjay?
Anupama : _____ (Describing Place)
(a) Yes, so many times.
(b) No, I have never.
(c) Yes, It is a mountain in Palitana.
(d) It is very hard to climb a mountain

- **Complete the sentences using the functions given in the brackets :**

38. Will you ..... (Making request)
⇒ _____

39. The teacher was pleased ..... (Showing reason)
⇒ _____

40. The final exam ..... (Specifying time)
⇒ _____

41. Munna's grandmother is no more. ..... (Expressing emotion)
⇒ _____

42. Alia asked Ranbir ..... (Reporting event)
⇒ _____

- **Rewrite the paragraph filling in the blanks with the appropriate words from the brackets :**

43. [holy, sacrificial fire, hermitage]
Once I visited a _____ in the jungle. It was in the midst of Gujarat. When we reached there, a _____ was going on. All the saints were chanting mantras. It was such a _____ place that we also felt blessed.

- **Circle the word having the nearest meaning :**

44. **Companion :** foe, friend, guide, preacher
45. **Slam :** bang, waste, gush, deliver
46. **Summit :** hill, mountain, peak, pond

Section D

● **Turn the following dialogue into Indirect Speech :**

47. Mayank : How do you solve the sum?
Atharv : With the help of Google.
Mayank : How smart you are !

⇒ _____

_____

_____

48. "When will you visit my school?" said Ananya
"I may visit it next week", said Mr. Bhatt
"My classmates and I will arrange a welcome programme for you, sir." Said Ananya

⇒ _____

_____

_____

● **Join the sentences using the appropriate conjunctions given in the brackets :**

49. The maths teacher is on leave. Mrs. Pathak will take your class. (and, since, though)

⇒ _____

50. It is said so. The earth is round. (because, but, that)

⇒ _____

51. I came across a begger on the road. He was shivering with cold. (who, whom, whose)

⇒ _____

52. You can offer Science. You can offer common stream after S.S.C.
(neither...nor, either...or, both...and)

⇒ _____

53. Everybody likes a person. His nature is co-operative. (which, whom, whose)

⇒ _____

● **Rewrite the text correcting the underlined words :**

54. Suddenly, <u>The</u> king entered the palace. Most of all the <u>courtier</u> stood up to offer him respect. But one of them didn't. The king noticed it <u>and</u> didn't tell anything. He just sat on the throne.

⇒ _____

_____

_____

55. It was 2nd October when Gandhiji was born. We celebrate this day as 'Gandhi Jayanti'. We offer prayer and have some programmes on the day. Last year, I participate in the elocution compitition. It was a memorable experience for me.

⇒ _____

_____

_____

● **Do as directed :**

56. It is Monday today. All the students are waiting for today's surprise by Mr. Mayur. He will be here in a minute.

Begin like this : It was Monday .....

⇒ _____

_____

_____

57. The maid mops the floor first. She washes clothes. She waters the plants at 10 a.m.

Begin lik this : The floor is mopped by .....

⇒ _____

_____

_____

● **Select the questions to get the underlined words / phrase as their answers :**

58. Only the native reader can participate in this programme.
    (a) What can the native reader do?
    (b) How can a native reader participate in this programme?
    (c) Who can participate in this programme?
    (d) Why can only native reader participate in this programme?

59. Vishva is talented so she can become a doctor.
    (a) How is Vishva?
    (b) What can Vishva become?
    (c) Who can become a doctor?
    (d) Why can Vishva become a doctor?

60. Binkal should leave the house when her papa permits her to do so.
    (a) Where should Binkal leave?
    (b) How should Binkal leave?
    (c) When should Binkal leave?
    (d) What should Binkal do?

Section E

- **Write a paragraph in about 125 words using the points given below :**

61. **My visit to a forest :**

Points : When and which forest did you visit? - Why did you go there? - How did you reach there? - Who were with you? How many days did you stay there? - What did you experience there? Any special moment?

⇒ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

62. **Draft an e-mail in about 30 words on behalf of Mukul to his teacher on jmb213_g@gmail.com seeking leaves for his sister's marriage.**

⇒

To :
Subject :

63. **Describe the picture in about 10 sentences :**

⇒ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

7 આપણા વારસાનું જતન

પ્રશ્ન-1 'અ' વિભાગની વિગતોને 'બ' વિભાગની વિગતો સાથે યોગ્ય રીતે જોડી ખાલી જગ્યામાં લખો :

(A)		(B)
1. ભોપાલ	1 _____	A હેમચંદ્રાચાર્ય ગ્રંથાલય
2. હૈદરાબાદ	2 _____	B મ્યુઝિયમ અને પિક્ચર ગેલેરી
3. પાટણ	3 _____	C સાલારગંજ સંગ્રહાલય
4. વડોદરા	4 _____	D ભારતીય સંગ્રહાલય
		E રાષ્ટ્રીય માનવ સંગ્રહાલય

પ્રશ્ન-2 નીચે આપેલા વિધાનો વાંચી ખરા વિધાન સામે (✓) અને ખોટા વિધાન સામે (✗) નિશાની કરો :

1. વારસો એ દેશની ઓળખ છે. ☐
2. ઈ.સ. 1972માં ભારત સરકારે ભારતીય વન્ય જીવો માટે બોર્ડની રચના કરી હતી. ☐
3. રાષ્ટ્રીય સ્મારકોની જાળવણીની જવાબદારી પોલીસ ખાતાને સોંપવામાં આવી છે. ☐
4. ભારત એક સાંપ્રદાયિક દેશ છે. ☐
5. ''અમને ચારે દિશાઓમાંથી સારા અને શુભ વિચારો પ્રાપ્ત થાઓ.'' આ સંદેશ ઋગ્વેદમાંથી લેવામાં આવ્યો છે. ☐
6. વિવિધતામાં એકતા એ ભારતીય સંસ્કૃતિની આગવી વિશિષ્ટતા છે. ☐

પ્રશ્ન-3 કૌંસમાં આપેલ વિકલ્પમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો :

1. પ્રાચીન ભારતના જ્યોતિર્ધરોએ ભારતની એકતા સંદર્ભે સમગ્ર દેશને ..... એવું વિશાળ નામ આપ્યું હતું. (ભારતવર્ષ, ભારત ભાષા, ભારત વિભૂષણ)
2. અમેરિકાના ..... શહેરમાં વિશ્વધર્મ પરિષદ મળી હતી. (ન્યૂયોર્ક, પેરિસ, શિકાગો)
3. ભારતીય સંગ્રહાલય પશ્ચિમ બંગાળના ..... શહેરમાં આવેલ છે. (કોલકત્તા, મુંબઈ, હૈદરાબાદ)
4. આગ્રાનો તાજમહેલ ..... પ્રદૂષણને કારણે ઝાંખો અને પીળો પડી રહ્યો હતો. (ભૂમિ, હવા, અવાજ)
5. ઈ.સ. ..... માં ''મુંબઈ પ્રાકૃતિક ઈતિહાસ સમિતિ'' સંસ્થાની સ્થાપના કરાઈ હતી. (1883, 1983, 1838)

પ્રશ્ન-4 આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી પ્રશ્ન સામે આપેલ ☐ માં લખો :

1. સુરેશ સર સંગ્રહાલયના સ્થાન વિશે પરમ નામના વિદ્યાર્થીને પૂછે છે કે નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું નથી? ☐

   (A) શ્રી મહાવીર જૈન આરાધના કેન્દ્ર, કોબા, ગાંધીનગર શહેરમાં આવેલું છે.

   (B) ભારતીય સંગ્રહાલય કોલકત્તામાં આવેલ છે.

   (C) રાષ્ટ્રીય સંગ્રહાલય નવી દિલ્હીમાં આવેલ છે.

   (D) શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય સંગ્રહાલય ગાંધીનગરમાં આવેલ છે.

2. પ્રવાસન સ્થળોની સ્વચ્છતા અને જતન વિશે નીચેનામાંથી કયું વિધાન ખરું નથી? ☐

   (A) પ્લાસ્ટિકનો જ ઉપયોગ કરવો જોઈએ. (B) ગંદકીનો નિકાલ કરવો જોઈએ.

   (C) પ્રદૂષણ કરવું જોઈએ નહીં. (D) કચરો કચરાપેટીમાં નાખવો જોઈએ.

3. અમેરિકામાં મળેલી વિશ્વધર્મ પરિષદમાં કોણે "વિશ્વ બંધુત્વના પાઠો શીખવ્યા હતા." ☐

   (A) ગાંધીજીએ (B) રવિન્દ્રનાથ ટાગોરે (C) સ્વામી વિવેકાનંદ (D) સ્વામી રામદાસે

4. વન્યજીવોને લગતો કાયદો ક્યારે અમલમાં આવ્યો છે? ☐

   (A) ઈ.સ. 1972માં (B) ઈ.સ. 1952માં (C) ઈ.સ. 1986માં (D) ઈ.સ. 1983માં

પ્રશ્ન-5 નીચે આપેલ પ્રશ્નોનાં એક-બે શબ્દમાં જવાબ આપો :

1. ભારતીય પુરાતત્વ સર્વેક્ષણ કેટલા સ્મારકો અને સ્થળોની જાળવણીનું કાર્ય કરે છે? _____

2. ભારતમાં કઈ વિશ્વ અજાયબી આવેલ છે? _____

3. ભારતીય સંસ્કૃતિની આગવી વિશિષ્ટતા કઈ છે? _____

4. ભારતે કઈ ભાવનાને વિશ્વમાં સાકાર કરી છે? _____

પ્રશ્ન-6 નીચેના પ્રશ્નોનાં ટૂંકમાં જવાબ આપો :

1. ઐતિહાસિક સ્મારકોનું સમારકામ કરતી વખતે કઈ કઈ બાબતોની કાળજી રાખવી જોઈએ?

   _____

   _____

   _____

2. ઐતિહાસિક સ્થળોને રાષ્ટ્રીય સ્મારકો તરીકે કોણ જાહેર કરે છે? અને તેની જાળવણીની જવાબદારી કોને સોંપવામાં આવી છે?

3. અતિ મૂલ્યવાન કલાકૃતિઓ અંગેનો કાયદો સરકારે ક્યારે પસાર કર્યો હતો?

4. ગુજરાતમાં કયા સંગ્રહાલયો આવેલા છે?

5. મુંબઈ પ્રાકૃતિક ઈતિહાસ સમિતિનું કાર્ય જણાવો.

પ્રશ્ન-7 નીચેનાં પ્રશ્નોનાં મુદ્દાસર જવાબ આપો :

1. સ્વામી વિવેકાનંદે શિકાગો વિશ્વધર્મ પરિષદમાં ધર્મ વિશે શું કહ્યું હતું?

2. વારસાના જતન માટે તમે શું કરશો?

3. ટૂંકનોંધ લખો : વિવિધતામાં એકતા

4. સાંસ્કૃતિક વારસાના સંરક્ષણની અનિવાર્યતા શા માટે રહેલી છે?

પ્રશ્ન-8 નીચેનાં પ્રશ્નોનાં સવિસ્તાર જવાબ આપો :

1. વારસાની જાળવણી અને સંરક્ષણ માટે કયા કયા પ્રયાસો થયા છે તે જણાવો.

2. આપણા વારસાના સ્થળોને જોવા માટે દેશ-વિદેશથી પર્યટકો આવે છે તો તેનાથી આપણને શું લાભ થાય છે?

3. ટૂંકનોંધ લખો : દેશના સંગ્રહાલયો

4. પ્રવાસન સ્થળોની સ્વચ્છતા માટે તમે કેવા કેવા પ્રકારના ઉપાયો સૂચવશો?

17 દિવસો જુદાઈના જાય છે

વિભાગ B

(અ) નીચેનાં જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડીને ફરીથી લખો.

(અ)	(બ)
1. દિવસો જુદાઈના જાય છે. - સર્જક	(અ) સુરત
2. કવિની જન્મભૂમિ	(બ) રાવજી પટેલ
	(ક) વડોદરા
	(ડ) ગની દહીંવાલા

જવાબ
1. .....
2. .....
3. .....

(બ) નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

4. સ્વજન સુધી ..... લઈ જાય છે. (મિત્રો, શત્રુઓ, ઈશ્વર)
5. કવિને ..... સુધી જવું હતું. (એકમેકના મન સુધી, ધરા સુધી, ગગન સુધી)
6. દિવસો ..... જાય છે. (મિલનના, સુખના, જુદાઈના)

(ક) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

7. કવિ માટે કેવા દિવસો જતા હતા ?

.....

8. શત્રુઓ હાથ પકડીને કોની પાસે લઈ જશે ?

.....

9. ગરીબ સ્ત્રીની ચૂંદડી ક્યાં સુધી સાથે રહે છે ?

.....

(ડ) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

10. 'દિવસો જુદાઈના જાય છે' કાવ્યમાં કાવ્યનાયક ઈશ્વરને કઈ અરજ કરે છે ?

.....

.....

.....

.....

.....

11. 'ન ધરા સુધી, ન ગગન સુધી, નહિ ઉન્નતિ, ન પતન સુધી,
અહીં આપણે તો જવું હતું, ફકત એકમેકના મન સુધી.' – કાવ્યપંક્તિનો ભાવાર્થ સ્પષ્ટ કરો.

.....

.....

.....

.....

.....

12. 'દિવસો જુદાઈના જાય છે' ગઝલમાં ઈશ્વરે કાવ્યનાયક પર શી કૃપા કરી ?

.....

.....

.....

.....

(ઈ) નીચે આપેલ પ્રશ્નનો આઠ-દસ વાકયોમાં મુદ્દાસર ઉત્તર લખો.

13. 'દિવસો જુદાઈના જાય છે' કૃતિમાં 'ગની'ની મનઃસ્થિતિ તમારા શબ્દોમાં વર્ણવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ C : વ્યાકરણ વિભાગ

◆ આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.

14. નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(1) શતરુ : (શત્રુ, સતરૂ, શતરૂ) .....

(2) ચુદડી : (ચૂદડિ, ચૂંદડી, ચુંદડી) .....

15. (અ) સંધિ છોડો.

(1) ઉન્નતિ : .....

(2) સંમતિ : .....

(બ) સંધિ જોડો.

- ને + અન (નયન, નેન, નેયન) : .....

16. નીચેના શબ્દોના સમાસ કૌંસમાંથી શોધીને ઓળખાવો.

(1) રાજરાણી : .....

(મધ્યમપદલોપી સમાસ, દ્વંદ્વ સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ)

(2) સ્વજન : .....

(દ્વંદ્વ સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ, મધ્યમપદલોપી સમાસ)

17. નીચે આપેલા શબ્દોના અર્થભેદ જણાવો.

- ચીર : ..... (વસ્ત્ર, લાંબું, નજર)

ચિર : ..... (વસ્ત્ર, લાંબું, ચીરી)

18. નીચેના વાક્યમાંના અલંકાર ઓળખાવો.

- 'ન ધરા સુધી, ન ગગન સુધી,

નહીં ઉન્નતિ, ન પતન સુધી.' : .....

19. નીચે આપેલા શબ્દોમાં કયો પ્રત્યય લાગેલો છે તે જણાવો.

(1) ઉન્નતિ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(2) ચૂંદડી : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

20. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો શોધીને લખો.

(1) ધરા (ગગન, ધીરજ, જમીન) : .....

(2) કફન (ખાંપણ, ચૂંદડી, ચાદર) : .....

21. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સંજ્ઞાનો સાચો પ્રકાર શોધીને લખો.

(1) અશ્રુ : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા)

(2) શત્રુ : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

(3) મિલન : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા, ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા)

22. નીચેના રૂઢિપ્રયોગનો અર્થ જણાવો.

- હૃદયની આગ વધવી : .....

23. નીચેના શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ આપો.

(1) શબને ઓઢાડવાનું લૂગડું : .....

(2) ઊંચે જઈ રહેલી સ્થિતિ : .....

24. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(1) રંક × ..... (2) ધરા × .....

(3) જુદાઈ × ..... (4) સંમત × .....

25. નીચેના તળપદા શબ્દોનાં શિષ્ટરૂપ આપો.

(1) સમાં : .....

(2) ઝાલવું : .....

(3) જંતર : .....

26. નીચેનાં વાક્યોમાંથી વિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) અમે રંક નારની ચૂંદડી. : .....

(2) તમે રાંકના છો રતન સમાં. : .....

27. નીચેનાં વાક્યોમાંથી ક્રિયાવિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) દિવસો જુદાઈના જાય છે. : .....

(2) કોઈ શ્વાસ બંધ કરી ગયું. : .....

28. (અ) નીચેની પંક્તિઓનો છંદ ઓળખાવો.

(1) લાંબા જોડે ટૂંકો જાય, મરે નહીં તો માંદો થાય. : .....

(2) કહે દલપતરામ રાજ અધિરાજ સુણો,
રૂડી ગુજરાતી વાણી રાણીનો વકીલ છું. : .....

(બ) છંદ બંધારણ જણાવો.

- શિખરિણી : .....
.....

29. નીચેનાં શબ્દોની ધ્વનિશ્રેણી છૂટી પાડો.

(1) રાજરાણી : ..... (2) શ્વાસ : .....

(3) ઉન્નતિ : ..... (4) સ્વજન : .....

3 Growing

Section A

- **Read the stanza and answer the questions :**

I am leaving now to slay the foe...
Fight the battles, high and low,
I'm leaving, Mother, hear me go !
Please wish me luck today.
I've grown my wings, I want to fly,
Seize my victories where they lie,
I'm going, Mom, but please don't cry -
Just let me find my way.

1. What does 'I've grown my wings' mean?

⇒ _____

_____

2. What is the young person leaving for?

⇒ _____

_____

3. What does the poet request his mother?

⇒ _____

_____

Though there are dangers, there are fears,
I'll smile my smiles and dry my tears ---
Please let me speak my say.
I'm off to find my world, my dreams,
Carve my niche, sew my seams,
Remember, as I sail my streams----
I'll love you, all the way.

4. What does the poet do when he faces any danger?

⇒ _____

_____

5. What is the meaning of 'sew my seams' in the poem?

⇒ _____

_____

6. Give the nearest meaning for 'a specific place'.

⇒ _____

_____

- **Write whether the sentences are True or False :**

7. The poet is strong enough to fight against the world. ☐

8. The poet is not afraid of any kind of terror. ☐

9. The poet would request his mother to bless him. ☐

10. The phrase 'to be off' means to leave for. ☐

11. The poet requests his mother to stand by him in his failures. ☐

Section B

- **Read the paragraph and answer the questions given below :**

We sat in the car and went out of that blind school. I wished my father should meet Eva before I marry her. But his meeting had failed. My father angrily said, "You can't marry her like that. She is blind..." This made me furious. "Then so something so that she can see" I shouted. Dad was confused. He had thought of Eva as a blind, helpless creature who had stolen my heart. "What are you going to do?" I asked bitterly.

12. Where were the writer and his father?

⇒ _____

13. The writer wished that his father should meet _____ because _____

⇒ _____

14. Why did writer's father refused to accept Eva as daughter in law?

⇒ _____

15. What did the writer tell his father about the eye sight of Eva?

⇒ _____

16. Give synonyms for 'with determination' and 'very angry'.

⇒ _____

Section C

- **Rewrite the paragraph filling in the blanks with the appropriate words from the brackets :**

17. [victory, carved, battle]

Samrat Ashok won the _____ against Kalinga. He _____ his path towards a great empire but that _____ gave him deep sorrow.

18 ભાવવધારો અને ગ્રાહક જાગૃતિ

પ્રશ્ન-1 'અ' વિભાગની વિગતોને 'બ' વિભાગની વિગતો સાથે યોગ્ય રીતે જોડી ખાલી જગ્યામાં લખો :

(1)

(A)		(B)
(1) 15 માર્ચ	1 _____	(અ) ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ
(2) 1986	2 _____	(બ) વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિન
(3) 1947	3 _____	(ક) ઈન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ ઈન્સ્ટિટ્યૂટની સ્થાપના
		(ડ) કોડેક્ષ એલીમેન્ટરીયસ કમિશનની સ્થાપના

(2)

(A)		(B)
(1) હોલમાર્ક (BIS)	1 _____	(અ) ઈલેક્ટ્રીક સાધનો
(2) વુલમાર્ક	2 _____	(બ) માંસ-મટનની પેદાશો
(3) એમ.પી.ઓ.	3 _____	(ક) ઊનની બનાવટો
		(ડ) સોનાના આભૂષણો પરનો લોગો

(3)

(A)		(B)
(1) જિલ્લા ફોરમ	1 _____	(અ) 20 લાખથી 1 કરોડ સુધીના દાવા
(2) રાજ્ય ફોરમ	2 _____	(બ) 20 લાખ સુધીના વળતરના દાવા
(3) રાષ્ટ્રીય ફોરમ	3 _____	(ક) 1 કરોડથી વધુ વળતરના દાવા
		(ડ) 5 લાખથી 50 લાખ સુધીના દાવા

પ્રશ્ન-2 નીચે આપેલા વિધાનો વાંચી ખરા વિધાન સામે (✓) અને ખોટા વિધાન સામે (✗) નિશાની કરો.

1. ખોરાકને લગતું આંતરરાષ્ટ્રીય કમિશન કોડેક્ષ એલીમેન્ટરીયસ કમિશન (CAC) છે. ☐
2. હંમેશા ભાવવધારો ફુગાવાજન્ય જ હોય છે. ☐
3. નાણાકીય નીતિ એટલે સરકારની જાહેર આવક-ખર્ચ અંગેની નીતિ, કરવેરા વિષયક અને જાહેર ઋણની નીતિ. ☐
4. 21 જૂનને 'વિશ્વ ગ્રાહક અધિકાર દિન' તરીકે ઊજવાય છે. ☐

5. રાલ્ફનાડરને 'ગ્રાહક આંદોલનના જન્મદાતા' કહેવામાં આવે છે. ☐

6. ભારતમાં જાહેર વિતરણ પ્રણાલી 1997માં અમલમાં આવી છે. ☐

7. ગ્રાહકે ખરીદેલ માલનું કે સેવાનું પાકું બીલ કે રસીદ ન લેવા જોઈએ. ☐

8. ભારત સરકારના 'ડિપાર્ટમેન્ટ ઑફ માર્કેટીંગ ઈન્ટેલિઝન્સ સંસ્થા' (DMI) દ્વારા એગમાર્ક વાપરવાનો પરવાનો આપવામાં આવે છે. ☐

9. ઊનની બનાવટો અને પોશાક પર હોલમાર્કનો માર્કો મારવામાં આવે છે. ☐

પ્રશ્ન-3 કૌંસમાં આપેલ વિકલ્પમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો :

1. જામ, ફૂટજ્યૂસ કેન કે ટીનમાં પેક કરેલા ફળો અને શાકભાજીના ઉત્પાદન પર ..... માર્કો લગાડવામાં આવે છે. (FPO, ECO)

2. ભારતમાં અંદાજે ..... લાખ 'વાજબી ભાવની દુકાનો' છે. (1.92, 4.92, 15.92)

3. 'રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક અધિકાર દિન' ..... ના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. (24 ડિસેમ્બર, 15 માર્ચ, 18 ફેબ્રુઆરી)

4. ઈન્ટરનેશનલ સ્ટાન્ડર્ડાઈઝેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન-ISOનું વડુ મથક ..... ખાતે આવેલું છે. (જીનીવા, ન્યૂયોર્ક, પેરિસ)

5. ખેતી પર આધારિત ચીજવસ્તુઓ પર ..... માર્કો લગાડવામાં આવે છે. (HACCP, MPO, AGMARK)

પ્રશ્ન-4 આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી પ્રશ્ન સામે આપેલ ☐ માં લખો :

1. ઘરેણાની ખરીદી કરતી વખતે કયા માર્કાવાળા ઘરેણાની ખરીદી કરશો? ☐

(A) વુલમાર્ક (B) હોલમાર્ક (C) ઈ.સી.ઓ.

2. ગ્રાહક વસ્તુ ખરીદીમાં છેતરાય તો વેપારી વિરુદ્ધ નીચેનામાંથી કોણ ફરિયાદ દાખલ કરી શકે નહી? ☐

(A) ગ્રાહક પોતે (B) ગ્રાહક મંડળ (C) (A) અને (B) બન્ને (D) ઉત્પાદક

3. નીચેનામાંથી કયુ સામયિક ગ્રાહક મંડળો કે સંગઠનો દ્વારા ગ્રાહક જાગૃતિ ફેલાવવાનું કાર્ય કરતું નથી? ☐

(A) ગ્રાહક સુરક્ષા (B) ઈનસાઈટ (C) ગ્રાહક તકરાર (D) ધી કન્ઝ્યુમર

4. નીચેનો માર્કો શાના પર લગાવવામાં આવે છે? ☐

(A) સોના-ચાંદીની બનાવટો (B) ઊનની બનાવટો

(C) દૂધની બનાવટો (D) સાબુની બનાવટો

5. ઈન્ટરનેશનલ સ્ટાન્ર્ડાઈઝેશન ઓર્ગોનાઈઝેશન-(ISO) ની સ્થાપના ક્યારે કરવામાં આવી હતી? ☐

(A) 1963માં (B) 1947માં (C) 1986માં (D) 1991માં

પ્રશ્ન-5 નીચે આપેલ પ્રશ્નોનાં એક-બે વાક્યમાં જવાબ આપો :

1. દાણચોરી એટલે શું?

---

2. કાળું નાણું કોને કહે છે?

---

3. આંતરરાષ્ટ્રીય અધિકાર દિવસ ક્યારે ઉજવવામાં આવે છે?

---

4. 'આવશ્યક ચીજવસ્તુઓ માટેનો ધારો' ક્યારે અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો?

પ્રશ્ન-6 નીચેના પ્રશ્નોનાં ટૂંકમાં જવાબ આપો :

1. નીચેના પૂરા નામ લખો : ISI, MPO, FPO, HACCP

ISI : ---

MPO : ---

FPO : ---

HACCP : ---

2. ગ્રાહકોના શોષણ થવા પાછળ કયા કારણો જવાબદાર છે?

---

3. ઉત્પાદકો અને વેપારીઓ ગ્રાહકોનું કઈ કઈ રીતે શોષણ કરે છે?

4. ગ્રાહક જાગૃતિનો અર્થ જણાવો.

5. ભાવ નિયંત્રણ શા માટે જરૂરી છે?

પ્રશ્ન-7 નીચેનાં પ્રશ્નોનાં મુદ્દાસર જવાબ આપો :

1. ભાવવૃદ્ધિના કારણોની ચર્ચા કરો.

2. 'કાળુ નાણું ભાવવધારાનું એક કારણ છે.' - સમજાવો.

3. ગ્રાહકે ખરીદી કરતી વખતે શી શી કાળજી રાખવી જોઈએ?

4. 'ત્રિસ્તરીય અર્ધન્યાયી અદાલતો' વિશે માહિતી આપો.

5. ગ્રાહક શોષણ થવા માટેના જવાબદાર કારણો કયા કયા હોઈ શકે?

પ્રશ્ન-8 નીચેનાં પ્રશ્નોનાં સવિસ્તાર જવાબ આપો :

1. ગ્રાહકના અધિકારો સવિસ્તાર સમજાવો.

2. 'ગ્રાહક મંડળો' વિશે ટૂંકનોંધ લખો :

3. ભાવવધારાને નિયંત્રણમાં લેવાના ઉપાયો સવિસ્તાર સમજાવો.

18 ભૂખથીય ભૂંડી ભીખ

વિભાગ A

(અ) નીચેનાં જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડીને ફરીથી લખો.

(અ)	(બ)
1. 'હાથ ન'તો ધરવો ત્યારે હવે રોવા શું બેઠો છે ?'	(અ) કાળુ
2. ભૂખથીય ભૂંડી ભીખ	(બ) આત્મકથા
3. 'ભગવાનને જીવતો રાખવો હશે તો મોખાનાં છોડાં એ જ.'	(ક) નવલકથાખંડ
	(ડ) નાનો

જવાબ
1. .....
2. .....
3. .....

(બ) નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

4. વૈશાખ જેઠના તડકાય આ ..... તાપ આગળ તરણા તોલે હતા.
(ભાદરવાના, અષાઢના, શ્રાવણના)

5. ધરતી પર ..... વરસાદ વરસી રહ્યો હતો. (આગનો, મોતનો, હિમનો)

6. દૂર દૂરની ક્ષિતિજો સુધી ..... નું નામનિશાન ન હતું. (વાદળાં, ચક્રવાત, મેળા)

7. ખુરશી ઢાળીને બેઠેલા ..... ના હાથમાં ટોટાદાર તમંચો હતો. (ફોજદાર, જમાદાર, હવાલદાર)

(ક) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

8. દુષ્કાળમાં ધરતી પર શાનો વરસાદ વરસી રહ્યો હતો ?
.....

9. સુંદરજી શેઠ દુકાળનું કારણ શું માનતા હતા ?
.....

10. કાળુની જેમ બીજા કોને સ્વમાની દર્શાવવામાં આવ્યા છે ?
.....

11. સુંદરજી શેઠની મોટાઈ જોઈને કાળુ મનોમન શું વિચારે છે ?
.....

12. દોઢપાશેર ખીચડી માટે કાળુ શું કહેતો હતો ?
.....

13. દુકાળના સમયમાં લોકોને કોણે મદદ કરી ?
.....

14. દુકાળ પડવા બાબતે કાળુ શું માને છે ?

.....

15. 'માનવીની ભવાઈ' કૃતિને કયો સર્વોચ્ચ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયેલ છે ?

.....

(૬) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

16. સુંદરજી શેઠે ડેગડિયાના મહાજનોને શી સલાહ આપી ?

.....

.....

.....

.....

17. સુંદરજી શેઠનો પરિચય આપો.

.....

.....

.....

.....

18. સદાવ્રતમાં અનાજ લેવા કોણ-કોણ ઊભા હતા ?

.....

.....

.....

.....

19. આ તો મેઘરાજાને પાણી પહોંચાડવા જેવી વાત છે ? આ વિધાનનો મર્મ સમજાવો.

.....

.....

.....

.....

20. 'બાવાનાં બેય બગડ્યાં' એમ કાળુ શા માટે કહે છે ?

.....

.....

.....

.....

21. કાળુ અનાજની સહાય લેવા શા માટે તૈયાર થાય છે ?

.....

.....

.....

.....

22. કાળુએ સિપાઈને શું સંભળાવ્યું ? કાળુના શબ્દો શું સૂચવે છે ?

.....

.....

.....

.....

(ઈ) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના આઠ-દસ વાક્યોમાં મુદ્દાસર ઉત્તર લખો.

23. 'ભૂખથીય ભૂંડી ભીખ' કૃતિને આધારે કાળુનું પાત્રાલેખન કરો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

24. રાજુની મનોવ્યથા તમારા શબ્દોમાં વ્યક્ત કરો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

25. 'ભૂખથીય ભૂંડી ભીખ' કૃતિને આધારે દુકાળની ભયાનકતા વર્ણવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ C : વ્યાકરણ વિભાગ

◆ આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.

26. નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(1) ક્ષીતિજ (ક્ષિતિજ, ક્ષિતીજ, ક્ષીતીજ) .....

(2) ખાત્રિ (ખાત્રી, ખાતરી, ખાતરિ) .....

(3) ધોતીઍું (ધોતિઉં, ધોતીયું, ધોતિયું) .....

(4) સીખામણ (સિખામણ, શિખામણ, શીખામણ) .....

(5) ભીખારિ (ભીખારી, ભિખારિ, ભિખારી) .....

(6) ખીચડિ (ખિચડિ, ખિચડી, ખીચડી) .....

(7) ભુંડૂ (ભુંડું, ભૂંડું, ભૂંડૂં) .....

27. (અ) સંધિ છોડો.

(1) આજ્ઞાંકિત : .....

(2) સ્વચ્છ : .....

(બ) સંધિ જોડો.

(1) પૃથુ + ઈ (પૃથ્વિ, પ્રુથ્વિ, પૃથ્વી) : .....

(2) દુઃ + ભાગ્ય (દુભાગ્ય, દુરભાગ્ય, દુર્ભાગ્ય) : .....

(3) શમ્ + કર (સંકર, શંકર, શકંર) : .....

28. નીચેના શબ્દોના સમાસ કૌંસમાંથી શોધીને ઓળખાવો.

(1) બારમાસ : .....

(દ્વંદ્વ સમાસ, દ્વિગુ સમાસ, કર્મધારય સમાસ)

(2) દુકાળ : .....

(કર્મધારય સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ, મધ્યમપદલોપી સમાસ)

(3) હાડપિંજર : .....

(દ્વંદ્વ સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ, ઉપપદ સમાસ)

(4) રણછોડ : .....

(તત્પુરુષ સમાસ, મધ્યમપદલોપી સમાસ, ઉપપદ સમાસ)

(5) મહાજન : .....

(ઉપપદ સમાસ, મધ્યમપદલોપી સમાસ, કર્મધારય સમાસ)

(6) ક્ષિતિજ : .....

(બહુવ્રીહિ સમાસ, ઉપપદ સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ)

(7) બેભાન : .....

(તત્પુરુષ સમાસ, બહુવ્રીહિ સમાસ, ઉપપદ સમાસ)

(8) દરિદ્રનારાયણ : .....

(કર્મધારય સમાસ, ઉપપદ સમાસ, દ્વંદ્વ સમાસ)

(9) મેઘરાજા : .....

(તત્પુરુષ સમાસ, કર્મધારય સમાસ, ઉપપદ સમાસ)

(10) સદાવ્રત : .....

(ઉપપદ સમાસ, મધ્યમપદલોપી સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ)

(11) અર્ધનગ્ન : .....

(કર્મધારય સમાસ, દ્વિગુ સમાસ, ઉપપદ સમાસ)

29. નીચે આપેલા શબ્દોના અર્થભેદ જણાવો.

- સુતક : ..... (સુતર, સારી તક, સુવિચાર)

  સૂતક : ..... (સારી તક, આભડછેટ, સુગંધ)

30. નીચેના વાક્યોમાંના અલંકાર ઓળખાવો.

(1) ધરતી પર મોતનો વરસાદ વરસી રહ્યો હતો. : .....

(વ્યતિરેક અલંકાર, ઉપમા અલંકાર, રૂપક અલંકાર)

(2) મનેખ જેવા મનેખનેય કપરો કાળ આવ્યો છે. : .....

(વ્યાજસ્તુતિ અલંકાર, અનન્વય અલંકાર, રૂપક અલંકાર)

(3) ભૂખથીય ભૂંડી ભીખ છે. : .....

(યમક અલંકાર, વ્યતિરેક અલંકાર, શ્લેષ અલંકાર)

(4) કાળુને રાજુની ગાળો ગોળથીય મીઠી લાગતી હતી. : .....

(વ્યાજસ્તુતિ અલંકાર, રૂપક અલંકાર, વ્યતિરેક અલંકાર)

31. નીચે આપેલા શબ્દોમાં કયો પ્રત્યય લાગેલો છે તે જણાવો.

(1) અષાઢિયા : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(2) ફોજદાર : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(3) પાલનહાર : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(4) પાશેર : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(5) વરસાદ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(6) શિખામણ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(7) અદેખાઈ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

32. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો શોધીને લખો.

(1) અદેખાઈ (ઈર્ષા, કપટ, પ્રપંચ) : .....

(2) ટેક (આધાર, ટેકો, પ્રતિજ્ઞા) : .....

(3) બાલિશ (નાદાન, નાનું, બાળક) : .....

(4) કંગાળ (અમીર, ગરીબ, હાડપિંજર) : .....

(5) કરજ (ઋણ, કર, દાન) : .....

(6) નિસાસો (બગાસું, નિઃશ્વાસ, શ્વાસ) : .....

(7) મેઘ (વાદળ, વરસાદ, ઈન્દ્ર) : .....

(8) કતાર (કાતર, હાર, મેળો) : .....

(9) પાધરપટ (ખાલીખમ, વિસ્તાર, વગડાઉ) : .....

(10) દેદાર (દેખાવ, હાલત, નાસમજ) : .....

33. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સંજ્ઞાનો સાચો પ્રકાર શોધીને લખો.

(1) વૈશાખ : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા)

(2) મહાજન : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા)

(3) માસ : ..... (સમૂહવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા)

(4) ભૂખ : ..... (દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા)

(5) ભીખ : ..... (ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા)

(6) ઠપકો : ..... (દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા, વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

(7) અનાજ : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

(8) કણબી : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા)

34. નીચેના રૂઢિપ્રયોગોનો અર્થ જણાવો.

(1) વાટો લાંબી પડી જવી : .....

(2) મકાન ઉઠાવવાં : .....

(3) દમ નીકળી જવો : .....

(4) તરણા તોલે હોવું : .....

(5) રેલ પથરાવવી : .....

(6) પગ જડાઈ જવા : .....

(7) ભૂખે ટેકને ઠોકરે ચઢાવી : .....

(8) દાઝ ચઢવી : .....

(9) ખોબો કાણો હોવો : .....

(10) કપાળમાં કાણું હોવું : .....

(11) પાણી કરી દેવું : .....

(12) જીવ ખોવો : .....

(13) આંખો ભીની થવી : .....

35. કહેવતોનો અર્થ આપો.

(1) બાવાનાં બેય બગડવાં : .....

.....

(2) દેખવું નહિ ને દાઝવું નહિ : .....

.....

36. નીચેના શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ આપો.

(1) મરણ પાછળ રોવું, કૂટવું : .....

(2) પૃથ્વી અને આકાશના મિલનની કાલ્પનિક રેખા : .....

(3) પુણ્ય થાય તે હેતુથી અપાયેલું દાન : .....

(4) ભૂખ્યાં કે ગરીબને રોજ અન્ન અપાય છે તે સ્થળ : .....

(5) અનાજ સાચવવા માટેની જગ્યા : .....

(6) અનાજ ખાંડવાનું લાકડાનું સાધન : .....

(7) બંદૂકમાં ભરીને ફોડવાની ટોટી જેવી બનાવટ : .....

37. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(1) સુંવાળું × .....

(2) મીઠાશ × .....

(3) ગરમ × .....

(4) અમર × .....

(5) દુકાળ × .....

(6) શરમ × .....

(7) તંગ × .....

(8) આશા × .....

38. માગ્યા મુજબ વાક્યપ્રયોગ કરો.

(1) આપણું જ ધાન હું ભીખમાં નહિ લઉં. (કર્મણિવાક્ય બનાવો.)

.....

(2) કાળુથી ન બોલવાના સોગન ખવાયા હતા. (કર્તરિવાક્ય બનાવો.)

.....

(3) અંગ્રેજ સરકાર રેલ પથરાવે છે. (કર્મણિવાક્ય બનાવો.)

.....

39. નીચેના તળપદા શબ્દોના શિષ્ટરૂપ આપો.

(1) અમ્મરિયા : ..... (7) હેંડો : .....

(2) ધરમ : ..... (8) નકર : .....

(3) પરથમી : ..... (9) કુણ : .....

(4) પલ્લો : ..... (10) વલ્લો : .....

(5) આણેલા : ..... (11) લગી : .....

(6) મલક : ..... (12) હારે : .....

40. નીચેનાં વાક્યોમાંથી વિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) અષાઢનાં આભલાં ચોખ્ખાંચટ : .....

(2) અતિશય તાપને લીધે મહાજનોય મરવા માંડ્યાં. : .....

(3) આ ભૂખ્યા ખેડૂતોનો નિસાસો પડ્યો. : .....

(4) આ દોઢપાશેર ખીચડી જિવાડશે એમ તું માને છે. : .....

(5) પછતાતો હોય તેમ લાચાર અવાજે કહ્યું. : .....

(6) અડધો ભાગ ધરમમાં રાખ્યો. : .....

(7) માનવી વિનાનાં પાધરપાટ પેલાં ખેતરો જોઈ લ્યો ! : .....

41. નીચેનાં વાક્યોમાંથી ક્રિયાવિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) ધરતી પર મોતનો વરસાદ વરસી રહ્યો. : .....

(2) કાળુની આંખમાંથી ડબડબ આંસુ સરી પડ્યાં. : .....

(3) હવે તો ઝીંકવા જ માંડ ! : .....

(4) મહાજને સુંદરજી શેઠની વાત ધ્યાનથી સાંભળી : .....

(5) મેહ જેઠનાં પાછલાં પંદરોમાં જરૂર આવશે. : .....

(6) દરેકને ઓછું-વધતું ધીરતા ગયા. : .....

42. નીચેના શબ્દોની ધ્વનિશ્રેણી છૂટી પાડો.

(1) ચોખ્ખાંચટ : .....

(2) બ્રાહ્મણ : .....

(3) અંગરખું : .....

(4) ખાંડણિયું : .....

(5) દરિદ્રનારાયણ : .....

(6) આજ્ઞાંકિત : .....

(7) અસહ્ય : .....

43. માગ્યા મુજબ વાક્યપ્રયોગ કરો.

(1) કાળુ હસી ગયો. (ભાવેવાક્ય બનાવો.)

.....

(2) રાજુ કરગરતી હતી. (ભાવેવાક્ય બનાવો.)

.....

(3) મહાજને ધાન કાઢી આપવાનું કબૂલ કર્યું. (પ્રેરકવાક્ય બનાવો.)

.....

(4) એ ડૂસકે ડૂસકે રડી પડ્યો. (ભાવેવાક્ય બનાવો.)

.....

વિભાગ D : લેખન વિભાગ

44. અહેવાલ-લેખન.

- તમારા વિસ્તારમાં સતત બીજા વર્ષે કારમો દુકાળ પડ્યો છે, તો ગામની સ્થિતિ વિશેનો અહેવાલ તૈયાર કરો :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

45. નિબંધ-લેખન.

કાળનોય કાળ દુકાળ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

19 એક બપોરે

વિભાગ B

(અ) નીચેનાં જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડીને ફરીથી લખો.

(અ)	(બ)
1. એક બપોરે (કાવ્ય પ્રકાર)	(અ) સૉનેટ
2. કૃષિકવિ	(બ) ઉમાશંકર જોશી.
	(ક) ઊર્મિકાવ્ય
	(ડ) રાવજી પટેલ

જવાબ
1. .....
2. .....

(બ) નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

3. 'એક બપોરે' કૃતિના સર્જકનું અવસાન ..... રોગને કારણે થયું હતું. (ક્ષય, કમળો, કેન્સર)
4. 'એક બપોરે' કૃતિ ..... સંગ્રહમાંથી લેવામાં આવી છે. (સંગત, મહેક, અંગત)
5. ઘાસ ..... જેટલું ઊગી જાય. (પગ સમું, હાથ સમું, ગળા સમું)
6. ભારવેલો અગ્નિ ..... ઠારવા કવિ કહે છે. (સગડીમાં, તાપણીમાં, ચૂલામાં)
7. રાવજી પટેલના ખેતરના શેઢેથી ..... ઊડી ગઈ. (સારસી, મેના, ચકલી)
8. કવિને ચલમની ..... માં કસ લાગતો નથી. (સ્વાદ, તમાકુ, ધુમાડા)
9. જીવનના મધ્યાહ્નનું પ્રતીક ..... ગણાય છે. (બપોર, રાત, સાંજ)
10. 'એક બપોરે' કૃતિમાં ..... ના વૃક્ષનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલ છે. (વડ, પીપળો, મહુડા)

(ક) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

11. 'એક બપોરે' કાવ્યમાં શાનું આલેખન થયું છે ?
.....

12. 'એક બપોરે' કાવ્યમાં કયા છંદો પ્રયોજવામાં આવ્યા છે ?
.....

13. 'સારસી' શેનું પ્રતીક છે ?
.....

14. કવિ ઢોચકીમાં શું પાછું રેડી દેવાનું કહે છે ? કોને કહે છે ?
.....

15. 'ભારવેલો અગ્નિ' એટલે શું ?
.....

16. 'ભલે આખું આભ રેલી જાય' પંક્તિનો અર્થ સમજાવો.

.....

17. 'એક બપોરે' કાવ્યમાં કોનો લગાવ પ્રતીકાત્મક સ્વરૂપે રજૂ થયો છે ?

.....

18. 'એક બપોરે' કાવ્યમાં મા, એલે, એઈ... જેવા શબ્દો કવિની કેવી દશાનું સૂચન કરે છે ?

.....

(ડ) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

19. કવિ ક્યાં સુધી મહુડીની છાંય તળે પડી રહેવા માગે છે ?

.....

.....

.....

.....

20. કવિ બળદને હળ સાથે ન જોતરતાં ખેતરમાં શું થશે ?

.....

.....

.....

.....

(ઈ) નીચે આપેલ પ્રશ્નનો આઠ-દસ વાક્યોમાં મુદ્દાસર ઉત્તર લખો.

21. સારસીના ઊડવાથી કવિ પર થયેલી અસર તમારા શબ્દોમાં લખો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ C : વ્યાકરણ વિભાગ

◆ આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.

22. નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(1) આશવાધ્ય (આશ્વાધ્ય, આસ્વાદ્ય, આશ્વાદ્ય) .....

(2) રગદર્શિ (રગદર્શિ, રંગદર્શિ, રંગદર્શી) .....

23. સંધિ જોડો.

● મધ્ય + અહ્ન (મધ્યાહ્ન, મધ્યાહ્ન, માધ્યાહ્ન) : .....

24. નીચેના શબ્દોના સમાસ કૌંસમાંથી શોધીને ઓળખાવો.

(1) અશ્રુઘર : .....

(મધ્યમપદલોપી સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ, ઉપપદ સમાસ)

(2) મધ્યાહ્ન : .....

(બહુવ્રીહિ સમાસ, કર્મધારય સમાય, તત્પુરુષ સમાસ)

25. નીચે આપેલા શબ્દોના અર્થભેદ જણાવો.

● કસ : ..... (સાર, તપાસ, ચાબુક)

કષ : ..... (અંગરખું, સત્ત્વ, તપાસ)

26. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો શોધીને લખો.

(1) તક (તાક, શાક, છાસ) : .....

(2) ખેડૂત (કૃષક, કુશક, કૃપાણ) : .....

(3) બળદ (સુરભિ, વૃષભ, વારણ) : .....

(4) તમાકુ (ભાંગ, બજર, ધતૂરો) : .....

27. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સંજ્ઞાનો સાચો પ્રકાર શોધીને લખો.

(1) ખેતર : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા)

(2) છાશ : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા)

(3) સારસી : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

(4) છાંય : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા, ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા)

28. નીચેના રૂઢિપ્રયોગોનો અર્થ જણાવો.

(1) કસ ન હોવો. : .....

(2) આભ રેલાઈ જવું. : .....

29. નીચેના શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ આપો.

(1) બે ખેતર વચ્ચેની હદનો થોડો ખુલ્લો મૂકેલો પટ્ટો : .....

(2) તમાકુ પીવા માટે માટીનું પાત્ર : .....

(3) સાંઠા વગેરેને સળગાવી ટાઢ ઉડાડવાની પ્રક્રિયા : .....

(4) સાંકડા મોઢાવાળો માટીનો નાનો ઘડો : .....

30. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

- છાંય × .....

31. નીચેના તળપદા શબ્દોનાં શિષ્ટરૂપ આપો.

(1) અગની : .....

(2) નંઈ : .....

(3) તળે : .....

(4) છાંય : .....

(5) લ્યો : .....

32. નીચેનાં વાક્યોમાંથી વિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) મારા ખેતરને શેઢેથી લ્યા, ઊડી ગઈ સારસી : .....

(2) આ ચલમની તમાકુમાં કસ નથી : .....

33. નીચેનાં વાક્યોમાંથી ક્રિયાવિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) મને મહુડીની છાંય તળે પડી રહેવા દે : .....

(2) બળદને હળે હવે જોતરીશ નઈ... : .....

34. નીચેના શબ્દોની ધ્વનિશ્રેણી છૂટી પાડો.

(1) અશ્રુઘર : .....

(2) મહુડી : .....

(3) સારસી : .....

(4) કૃષિકવિ : .....

(5) મધ્યાહ્ન : .....

35. છંદને ઓળખો.

- પ્રથમ પંક્તિમાં 16 અક્ષર, બીજી પંક્તિમાં 15 અક્ષરને, 31 મો ગુરુ = ... છંદ.

વિભાગ D : લેખન વિભાગ

36. નિબંધ-લેખન

અન્નદાતા એ જ જીવનદાતા / ખેડૂતની આત્મકથા

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 દ્વિઘાત સમીકરણ

વિભાગ - A

- **નીચેના વિધાનો ખરા છે કે ખોટા તે જણાવો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)**

(1) દ્વિઘાત સમીકરણને ઓછામાં ઓછા બે વાસ્તિવક બીજ હોય. ☐

(2) જો કોઈ દ્વિઘાત સમીકરણમાં x^2 નો સહગુણક અને અચળ પદ વિરુદ્ધ ચિહ્નવાળાં હોય તો દ્વિઘાત સમીકરણને વાસ્તવિક બીજ હોય છે. ☐

(3) $x + \frac{1}{x} = 3\ x \neq 0$ એ દ્વિઘાત બહુપદી છે. ☐

(4) $b^2 - 4ac = 0$ હોય તો દ્વિઘાત સમીકરણને બે ભિન્ન અને વાસ્તવિક બીજ મળે. ☐

(5) $x^2 - mx + c = 0$ નો વિવેચક $m^2 + 4c$ છે. ☐

- **વિધાન સાચું બને તે મુજબ ખાલી જગ્યા પૂરો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)**

(6) જો $x = 1$ એ દ્વિઘાત સમીકરણ $mx^2 + mx + 3 = 0$ અને $x^2 + x + n = 0$ નું સામાન્ય બીજ હોય તો $mn =$ .....

(a) 1 (b) 0 (c) –1 (d) 3

(7) સમીકરણ $x^2 - 4x - 7 = 0$ ના વિવેચકની કિંમત ..... થાય.

(a) 12 (b) 22 (c) 33 (d) 44

(8) દ્વિઘાત સમીકરણને વધુમાં વધુ ..... શૂન્યો છે.

(a) 1 (b) 3 (c) 2 (d) 4

(9) દ્વિઘાત સમીકરણ $ax^2 + bx + c = 0$ ના કોઈ વાસ્તવિક બીજ ના મળે તો વિવેચકની કિંમત ..... હોય.

(a) 0 થી નાની (b) 0 થી મોટી (c) શૂન્ય (d) એક પણ નહિ

વિભાગ - B

- **નીચેના પ્રશ્નોની ગણતરી કરી જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 2 ગુણ)**

(10) એક સંખ્યા અને તેના વ્યસ્તનો સરવાળો $\frac{65}{8}$ છે, તો તે સંખ્યા શોધો.

(11) $2x^2 = \frac{7kx}{3} + 8k^2$ જેમાં k પૂર્ણાંક સંખ્યા છે, તો બીજ શોધો.

(12) $x^2 + mx + 16 = 0$ દ્વિઘાત સમીકરણને સમાન વાસ્તવિક ઉકેલ હોય, તો m ની કિંમત શોધો. (m વાસ્તવિક સંખ્યા છે.)

(13) જેના બીજ $\frac{-2}{3}$ અને $\frac{3}{4}$ હોય તેવા દ્વિઘાત સમીકરણની રચના કરો.

(14) $ax^2 + bx + c = 0$ નાં બે બીજનો તફાવત 4 છે, તો સાબિત કરો કે $b^2 - 4ac = 16a^2$

(15) દ્વિઘાત સમીકરણ $x^2 + kx + k = 1$ સમાન વાસ્તવિક ઉકેલ હોય, તો k નું મૂલ્ય શોધો. (k વાસ્તવિક સંખ્યા છે.)

(16) $3x^2 - 10x - k = 0$ ના બીજ વ્યસ્ત સંખ્યાઓ હોય, તો k નું મૂલ્ય શોધો.

(17) સમીકરણ $ax^2 + bx + c = 0$ ના બીજ $\frac{3}{2}$ અને $\frac{-2}{5}$ હોય, તો a, b અને c ની કિંમત શોધો. ($a \neq 0$)

(18) દ્વિઘાત સમીકરણ $x^2 - 5x + m - 1 = 0$ ના બીજનો સરવાળો બીજના ગુણાકારથી બમણો હોય, તો m ની કિંમત શોધો.

(19) $x + 5 + \frac{6}{x} = 0, x \neq 0$ નો ઉકેલ મેળવો.

વિભાગ - C

- **નીચેના પ્રશ્નોના માગ્યા પ્રમાણે ગણતરી કરી જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 3 ગુણ)**

(20) બે મિત્રોની ઉંમરનો સરવાળો 20 વર્ષ છે. 4 વર્ષ પહેલાં તેમની ઉંમર દર્શાવતી સંખ્યાઓનો ગુણાકાર (વર્ષમાં) 48 હતો તો તેમની અત્યારની ઉંમર શોધો. આ પરિસ્થિતિ શક્ય છે ?

(21) ચોરસની પરિમિતિ કરતાં તેનું ક્ષેત્રફળ ચાર ગણું છે, તો તેની બાજુનું માપ શોધો.

(22) એક કાટકોણ ત્રિકોણની પરિમિતિ 40 સેમી છે તથા કાટખૂણો સમાવતી બાજુઓનો તફાવત 7 સેમી છે, તો ત્રિકોણની બાજુઓની લંબાઈ શોધો.

(23) બે અયુગ્મ ક્રમિક પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓના વર્ગોનો સરવાળો તેમના ગુણાકારથી 39 જેટલો વધારે છે, તો તે સંખ્યાઓ શોધો.

(24) જેના વર્ગોનો સરવાળો 365 થાય એવી બે ક્રમિક ધનપૂર્ણાક સંખ્યાઓ શોધો.

(25) દ્વિઘાત સમીકરણ $(m + 1)\ x^2 + 2\ (m + 7)x + (3m + 1) = 0$ નાં બે બીજ સમાન હોય, તો m ની કિંમત શોધો.

(26) સુરેશની ચાર વર્ષ પહેલાની ઉંમર અને 10 વર્ષ પછીની ઉંમરનો ગુણાકાર 240 છે, તો તેની હાલની ઉંમર શોધો.

(27) 720 કિમીની મુસાફરી કરવામાં ઝડપી ગાડીને ધીમી ગાડી કરતાં 3 કલાક સમય ઓછો લાગે છે ધીમી ગાડીની ઝડપ, ઝડપી ગાડીની ઝડપ કરતાં 12 કિમી/કલાક ઓછી હોય, તો બંને ગાડીની ઝડપ શોધો.

(28) Δ ABC માં $\angle B = 90$, $AB - BC = 3$. જો ત્રિકોણનું ક્ષેત્રફળ 54 ચોરસ એકમ હોય, તો બાજુઓનાં માપ શોધો.

(29) 15 ના એવા બે ભાગ પાડો કે જેથી મોટા ભાગના વર્ગનાં બમણાં નાના ભાગના વર્ગ કરતાં 175 જેટલાં વધારે થાય.

જવાબો :

પ્રકરણ - 4 દ્વિઘાત સમીકરણ

વિભાગ - B

(6) સમદ્વિબાજુ ત્રિકોણ

(10) $8, \frac{1}{8}$ (11) $\frac{8k}{3}, \frac{-3k}{2}$

(12) $m = \pm 8$ (13) $12x^2 - x - 6 = 0$

(15) 2 (16) –3

(17) $a = 10, b = -11, c = -6$

(18) $m = \frac{7}{2}$ (19) $x = -3, -2$

વિભાગ - C

(20) આ પરિસ્થિતિ શક્ય નથી.

(21) 16 (22) 8, 15, 17

(23) 5, 7 (24) 13 અને 14

(25) $m = 8$ અથવા -3 (26) 14 વર્ષ

(27) 15, 12 (28) 9, 12, 15

(29) 10, 5

11 વિદ્યુત

વિભાગ : A

◆ **નીચે આપેલાં બહુવિકલ્પી ઉત્તરવાળા પ્રશ્નો માટે સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ☐ માં તેનો ક્રમ લખો.**

1. 1 કુલંબ વિદ્યુતભાર એ કેટલા ઈલેકટ્રોનના વિદ્યુતભારને સમતુલ્ય હોય છે? ☐

   (A) 6×10^{19} (B) 6×10^{20}

   (C) 6×10^{18} (D) 6×10^{-18}

2. 1mA = ... A ☐

   (A) 10^{3} (B)10^{-3}

   (C)10^{6} (D) 10^{-6}

3. વિદ્યુતસ્થિતિમાનના તફાવતનો એકમ કયા વૈજ્ઞાનિકના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યો છે? ☐

   (A) એમ્પિયર (B) ફેરાડે

   (C) ઓહમ (D) વોલ્ટા

4. નીચેનામાંથી ક્યું સૂત્ર ઓહમના નિયમનું સમાધાન નથી કરતું? ☐

   (A) $R = V \bullet I$ (B) $I = \frac{V}{R}$

   (C) $V = I \bullet R$ (D) $R = \frac{V}{I}$

5. વાહક તારનો અવરોધ કઈ બાબતો પર આધાર રાખે છે? ☐

   (A) તારની લંબાઈ (B) તારના આડછેદનું ક્ષેત્રફળ

   (C) દ્રવ્યની જાત (D) ઉપરોક્ત તમામ

6. વાહકના દ્રવ્યની વિદ્યુત અવરોધકતાનો SI એકમ નીચે પૈકી કયો છે? ☐

   (A) Ω/m (B) Ω

   (C) Ωm (D) ઉપરોક્ત એક પણ નહિ

7. વિદ્યુતગોળાની ફિલામેન્ટ માટે નીચે પૈકી કોનો ઉપયોગ થાય છે? ☐

   (A) તાંબુ (B) ટંગસ્ટન

   (C) નિકલ (D) ક્રોમિયમ

8. અવરોધોના શ્રેણી જોડાણ માટે નીચે પૈકી કયું સાચું છે? ☐

   (A) $I = I_1 + I_2 + I_3 + I_4$ (B) $V = V_1 + V_2 + V_3 + V_4$

   (C) $R_s = R_1 + \frac{I}{R_1}$ (D) $R_s = \frac{R_1+R_2}{R_1-R_2}$

9. નીચે પૈકી ક્યાં ઉપકરણ માટે વિદ્યુતપ્રવાહની તાપીય અસર નુકસાનકારક છે ?

(A) વિદ્યુત ઇસ્ત્રી (B) વિદ્યુત ઓવન

(C) વિદ્યુત મોટર (D) ટોસ્ટર

10. જો વાહકમાંથી 10 મિનિટ માટે 300 કુલંબ વિદ્યુતભારનો જથ્થો પસાર કરવામાં આવે તો વાહકમાંથી કેટલો વિદ્યુતપ્રવાહ પસાર થાય?

(A) 30 A (B) 0.3 A

(C) 0.5 A (D) 5 A

11. ઘરેલું વિદ્યુત પરિપથમાં વિદ્યુતગોળાને સમાંતરમાં જોડવામાં આવે છે કારણકે...

(A) આમ કરવાથી તેને ઓછા વિદ્યુતપ્રવાહની જરૂર પડે.

(B) જો એક વિદ્યુતગોળો બંધ થઈ જાય તો પણ બીજા વિદ્યુતગોળા પ્રકાશિત રહે.

(C) આમ કરવાથી તેને ઓછા વિદ્યુતપાવરની જરૂર પડે.

(D) જો એક વિદ્યુતગોળો બંધ થઈ જાય, તો બીજા વિદ્યુતગોળા પણ બંધ થઈ જાય છે.

12. અચળ અવરોધના બે છેડા વચ્ચેના વિદ્યુતસ્થિતિમાનના તફાવતનું મૂલ્ય અડધું કરવામાં આવે ત્યારે વિદ્યુતપાવર કેટલો થાય ?

(A) બે ગણો (B) અડધો

(C) ચાર ગણો (D) ચોથા ભાગનો

13. ચાર પ્રકારના દ્રવ્ય W, X, Y, Zની વિદ્યુતઅવરોધકતાના મૂલ્યો અનુક્રમે 100×10^{-8} Ω.m, 1×10^{10} Ω.m, 11×10^{8} Ω.m, 2×10^{3} Ω.m તો ક્યું દ્રવ્ય ઉત્તમ વાહક કહેવાય?

(A) X (B) W

(C) Y (D) Z

14. એક વિદ્યુતપરિપથમાં 2 Ω અને 4 Ω ના બે અવરોધોને ક્રમમાં 6v ની બેટરી સાથે શ્રેણીમાં જોડેલા છે. 4 Ω ના અવરોધ દ્વારા 5 s માં વપરાતી ઉષ્મા

(A) 5 જૂલ (B) 10 જૂલ

(C) 20 જૂલ (D) 30 જૂલ

15. એક વિદ્યુત કિટલી 220v સાથે જોડતાં 1 kw જેટલો પાવર ખર્ચે છે. તેના માટે વપરાતાં ફ્યુઝ વાયરનું રેટીંગ કેટલું રાખવું જોઈએ ?

(A) 1 A (B) 2 A

(C) 4 A (D) 5 A

◆ નીચેનાં વિધાનો સાચાં બને તે રીતે ખાલી જગ્યા પૂરો.

16. વિદ્યુતભારનો SI એકમ ..... છે.
17. વિદ્યુતસ્થિતિમાનનો તફાવત માપવા માટે ..... નામના ઉપકરણનો ઉપયોગ થાય છે.
18. ..... અને ..... ની અવરોધકતાનો વિસ્તાર 10^{-8} Ω.m થી 10^{-6} Ω.m સુધીનો હોય છે.
19. વિદ્યુતઊર્જાનો વ્યાપારિક એકમ કિલોવોટ અવર છે. જેને સામાન્ય રીતે ..... કહે છે.
20. વિદ્યુત-પરિપથમાં વપરાતાં વિદ્યુતઊર્જાના દરને ..... કહે છે.
21. 1 kwh = ... જૂલ
22. પરિપથમાં ત્રણ અવરોધો R_1, R_2, R_3, સમાંતરમાં જોડેલા છે તો તેમનો સમતુલ્ય અવરોધ $\frac{1}{Rp}$ = ... થાય.
23. પરિપથમાં ત્રણ અવરોધો 5Ω, 10Ω, અને 8Ω ના મૂલ્યના છે જે શ્રેણીમાં જોડેલ છે તો તેમનો સમતુલ્ય અવરોધ R_s = ... થાય.
24. વિદ્યુતપ્રવાહના સતત અને બંધ માર્ગને ..... કહે છે.
25. H = ... Rt
26. વિદ્યુતબલ્બમાં ..... અને ..... વાયુ ભરવામાં આવે છે.
27. જાડા વાયરનો અવરોધ ..... અને પાતળાં વાયરનો અવરોધ ..... હોય છે.

◆ નીચેનાં વિધાનો સાચાં છે કે ખોટાં તે લખો.

28. રૈવાજિક રીતે વિદ્યુત-પરિપથમાં વિદ્યુતપ્રવાહની દિશા ઈલેકટ્રોનની ગતિની દિશામાં લેવામાં આવે છે. ☐
29. ઈલેકટ્રોનનો વિદ્યુતભાર 1.6×10^{-19} C લેવામાં આવે છે. ☐
30. એમીટર ને હંમેશા પરિપથમાં શ્રેણીમાં જોડવામાં આવે છે. ☐
31. વિદ્યુતસ્થિતિમાનનો તફાવત શોધવાનું સૂત્ર V= W.Q છે. ☐
32. —∿∿— સંજ્ઞા ચલિત અવરોધની છે. ☐
33. અચળ તાપમાને વાહકતાર માંથી પસાર થતો વિદ્યુતપ્રવાહ વિદ્યુતસ્થિતમાનના તફાવતના સમપ્રમાણમાં હોય છે. ☐
34. વિદ્યુતપરિપથમાં પરિપથનો અવરોધ બદલવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતાં સાધનને વોલ્ટમીટર કહે છે. ☐
35. એક વાહકતારની લંબાઈ 1 મીટર છે હવે તેની લંબાઈ 2 મીટર કરી દેવામાં આવે છે ત્યારે તેની વિદ્યુત અવરોધકતાનું મૂલ્ય અડધું થઈ જાય છે. ☐
36. મિશ્રધાતુઓ ઉંચા તાપમાને ત્વરિત ઓક્સિડાઈઝ થતી નથી. ☐
37. અવરોધોના શ્રેણી જોડાણમાં દરેક અવરોધમાં સમાન વિદ્યુતપ્રવાહ વહે છે. ☐

38. ચાંદીએ વિદ્યુતનો નિમ્ન કક્ષાનો વાહક છે. ☐
39. શ્રેણી જોડાણમાં જોડેલ એક ઉપકરણ બંધ થાય તો પણ પરિપથમાં અન્ય ઉપકરણો ચાલુ જ રહે છે. ☐
40. ફ્યુઝને હંમેશા શ્રેણીમાં જ જોડવામાં આવે છે. ☐
41. વિદ્યુતપાવર એ અવરોધના વ્યસ્ત પ્રમાણમાં હોય છે. ☐
42. વિદ્યુત વહનના કારણે ઉત્પન્ન થતી ઉષ્મા બધા જ પ્રકારના વિદ્યુત ઉપકરણો માટે નુકસાનકારક જ હોય છે. ☐

◆ **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ઉત્તર આપો.**

43. જૂલ / કુલંબ ને બીજા ક્યા એકમ દ્વારા દર્શાવી શકાય ?

.....

.....

44. વિદ્યુતભારના જથ્થાનો એકમ કયો છે?

.....

.....

45. 1μA એટલે કેટલા એમ્પિયર?

.....

.....

46. કોઈ વિદ્યુતબલ્બના ફિલામેન્ટમાંથી 0.6 A વિદ્યુતપ્રવાહ 10 મિનિટ સુધી વહે છે તો પરિપથમાં વહન પામતો વિદ્યુતભાર કેટલો હશે?

.....

.....

47. ચલ અવરોધ એટલે શું ?

.....

.....

48. અવરોધકતાની વ્યાખ્યા આપો.

.....

.....

49. વિદ્યુત અવરોધકતાનું મૂલ્ય ક્યારે બદલાય છે ?

.....

.....

50. વિદ્યુતપાવરની વ્યાખ્યા આપો .

.....

.....

51. જૂલ ઉષ્મા પર કાર્ય કરતાં કોઈપણ ત્રણ વિદ્યુત ઉપકરણોના નામ જણાવો

.....

.....

52. એક વિદ્યુતબલ્બને 220 V નાં જનરેટર સાથે જોડેલ છે. વિદ્યુતપ્રવાહ 0.80 A છે તો બલ્બનો પાવર કેટલો ?

.....

.....

53. નીચે પૈકી કયું સમીકરણ એ વિદ્યુતના એકમો વચ્ચે સાચો સંબંધ દર્શાવે છે.1A = 1C/s અને 1C = 1A /s

.....

.....

54. અવરોધનો એકમ અને તેની સંજ્ઞા દર્શાવો

.....

.....

55. કોનો અવરોધ વધુ હશે? નિક્રોમના લાંબા તારનો કે નિક્રોમના ટૂંકા તારનો?

.....

.....

56. 2Ω મૂલ્ય ધરાવતાં બે અવરોધોને આપણે કેવી રીતે જોડીશું તો પરિણામી અવરોધનું મૂલ્ય 1Ω આવે?

.....

.....

.....

.....

57. ત્રણ વિદ્યુતબલ્બને પરિપથમાં જોડવામાં આવે છે ત્યારે ત્રણેય બલ્બ ઝાંખા પ્રકાશિત થાય છે તો જણાવો કે ત્રણેય બલ્બ પરિપથમાં શ્રેણીમાં જોડેલ હશે કે સમાંતરમાં?

.....

.....

58. જ્યારે વાહકમાંથી વહેતો વિદ્યુતપ્રવાહ બે ગણો કરવામાં આવે ત્યારે ઉત્પન્ન થતી ઉષ્માઊર્જા કેટલા ગણી હશે ?

.....

.....

◆ નીચે આપેલાં જોડકાં સાચી રીતે જોડો.

59

રાશિ	જવાબ	એકમ
a) વિદ્યુતપ્રવાહ		i. ઓહમ
b) વિદ્યુતપાવર		ii. કુલંબ/સેકન્ડ
C) અવરોધ		iii. વોલ્ટ.એમ્પિયર

60.

સંજ્ઞાનું નામ	જવાબ	સંકેત
a) સ્વિચ (બંધ)		i.
b) વિદ્યુતકોષ		ii.
c) ચલિત અવરોધ		ii.
d) સ્વિચ (ખુલ્લી)		iv.

◆ મને ઓળખી કાઢો.

61. મારો ઉપયોગ હમેશાં બે બિંદુઓ વચ્ચે વિદ્યુતસ્થિતિમાનનો તફાવત માપવા માટે થાય છે.

.....

62. હું હમેશાં વાહકમાંથી પસાર થતાં વિદ્યુતભારનો વિરોધ કરું છું.

.....

63. મારો ઉપયોગ વિદ્યુતપરિપથમાં પરિપથનો અવરોધ બદલવા માટે થાય છે.

.....

64. મારી મદદથી વોલ્ટેજનું પ્રાપ્તિસ્થાન બદલ્યા વગર વિદ્યુતપ્રવાહનું નિયમન કરી શકાય છે.

.....

65. વિદ્યુતબલ્બનો ફિલામેન્ટ બનાવવા માટે માત્ર મારો ઉપયોગ થાય છે.

.....

66. મારી હાજરીથી વિદ્યુતઊર્જાનું ઉષ્મામાં રૂપાંતર થાય છે. બોલો હું વિદ્યુતપ્રવાહની કઈ અસર છું?

.....

67. હું એક એવું વિદ્યુત મીટર છું કે મને હમેશાં પરિપથમાં શ્રેણીમાં જ જોડવામાં આવે છે.

.....

68. વિદ્યુતપ્રવાહનો એકમ મારી યાદમાં રાખવામાં આવ્યો છે. બોલો હું કોણ છું ?

.....

69. હું એક એવું ઉપકરણ છું કે જો મને ઘરેલું પરિપથમાં શ્રેણીમાં જોડવામાં ના આવે તો ઘરના અન્ય ઉપકરણોને ક્યારેક બહુ મોટું નુકશાન પહોંચી શકે છે.

.....

વિભાગ : B

◆ **આપેલાં પ્રશ્નોના માંગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો.** (દરેકના 2 ગુણ)

70. વિદ્યુતપ્રવાહની વ્યાખ્યા આપો તથા સરળ વિદ્યુત- પરિપથની આકૃતિ દોરો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

71. 12 V વિદ્યુતસ્થિતિમાનનો તફાવત ધરાવતાં બે બિંદુઓ વચ્ચે 4 C વિદ્યુતભારને લઈ જવા માટે કેટલું કાર્ય કરવું પડે?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

72. નીચેના ઘટકોની આકૃતિ દોરો. 1)વિદ્યુતબલ્બ 2) એમીટર 3) તારનું જોડાણ 4) R અવરોધ ધરાવતો અવરોધક.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

73. વાહકના અવરોધ પર અસર કરતાં પરિબળો જણાવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

74. અવરોધોના સમાંતર જોડાણની નામનિર્દેશનવાળી માત્ર આકૃતિ દોરો.

75. 1Ω, 5Ω , અને 10Ω ના અવરોધને કેવી રીતે જોડશો કે તેના પરિણામી અવરોધનું મૂલ્ય 1.3Ω આવે. (માત્ર આકૃતિ દોરો)

76. ઘરેલું પરિપથમાં શ્રેણી જોડાણ ઉપયોગી નથી તેના બે કારણો આપો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

77. ફ્યુઝ વાયરનો ઉપયોગ કરવાથી તે વિદ્યુત ઉપકરણોને શી રીતે બચાવી શકે છે?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

78. કોઈ એક એવા વિદ્યુત- પરિપથની રેખાકૃતિ દોરો કે જેમાં એક વિદ્યુતકોષ,એક કળ, એક એમીટર અને સમાંતર જોડેલા 4 Ω ના બે અવરોધો સાથે શ્રેણીમાં 2 Ω નો એક અવરોધ હોય જેને સમાંતર એક વોલ્ટમીટર જોડેલ હોય. 2 Ω અવરોધના બે છેડા વચ્ચેનો વિદ્યુતસ્થિતિમાનનો તફાવત તથા 4 Ω ના બે સમાંતર જોડેલા બે અવરોધોના બે છેડા વચ્ચેનો વિદ્યુતસ્થિતિમાનનો તફાવત સમાન હશે? કારણ આપો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

79. ઘરેલુ વિદ્યુત-પરિપથોમાં સમાંતર જોડાણ શા માટે કરવામાં આવે છે? કારણ આપો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ : C

◆ **આપેલાં પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો.** (દરેકના 3 ગુણ)

80. અવરોધોના શ્રેણી જોડાણ માટેના સમતુલ્ય અવરોધનું સૂત્ર તારવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

81. અવરોધોના સમાંતર જોડાણ માટેના સમતુલ્ય અવરોધનું સૂત્ર તારવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

82. અવરોધોના શ્રેણી તથા સમાંતર જોડાણના ફાયદા તથા ગેરફાયદા જણાવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

83. વિદ્યુતપાવરની વ્યાખ્યા આપી તેનું સૂત્ર તારવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ : D

◆ **આપેલાં પ્રશ્નોના માગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો.** (દરેકના 4 ગુણ)

84. એક વિદ્યુત પરિપથમાં 100 Wના ત્રણ વીજળીના બલ્બને શ્રેણીમાં જોડેલા છે. બીજા એક અન્ય વિદ્યુત- પરિપથમાં તેટલા જ પાવરના એટલે કે 100 Wના બીજા ત્રણ બલ્બ એકબીજાને સમાંતરમાં સમાન વિદ્યુત સ્રોત સાથે જોડેલા છે.

a. શું બંને પરિપથોમાં બલ્બ સમાન પ્રકાશથી પ્રકાશિત થશે? તમારા ઉત્તરને સમર્થન આપો.

b. હવે ધારો કે બંનેમાંથી એક બલ્બ ફ્યુઝ થઈ જાય છે.શું બંને પરિપથમાં બાકીના બલ્બ પ્રકાશિત રહેશે? કારણ આપો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

85. ઓહ્મનો નિયમ લખો. તેને પ્રાયોગિક રીતે શી રીતે ચકાસી શકાય? શું તે તમામ પરિસ્થિતિઓ માટે લાગુ પડે છે? તમારો અભિપ્રાય આપો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

86. જૂલની તાપીય અસર શું છે? તેને પ્રાયોગિક રીતે કેવી રીતે નિર્દેશિત કરી શકાય?

રોજિંદા જીવનમાં થતાં તેના ચાર ઉપયોગો નોંધો .

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

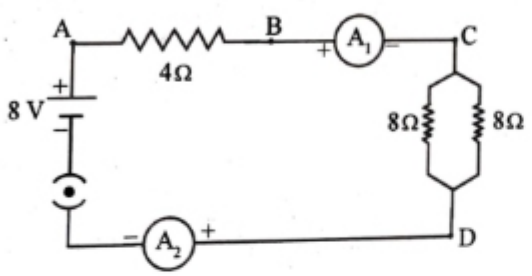
87. આકૃતિમાં આપેલ વિદ્યુત- પરિપથ માટે નીચેનાનું મૂલ્ય શોધો.

a. 8 Ω ના બે અવરોધોના જોડાણનો અસરકારક અવરોધ.

b. 4 Ω ના અવરોધમાંથી વહેતો વિદ્યુતપ્રવાહ.

c. 4 Ω ના અવરોધના બે છેડા વચ્ચેનો વિદ્યુતસ્થિતિમાનનો તફાવત.

d. 4 Ω અવરોધ દ્વારા વપરાતો પાવર.

8 Our Feathered Friends

Section A

- **Read the extracts and answer the questions :**

Shubhangi : That's great ! But why do the female and the male have different colours? We have same colours.

Devangi : Oye, chulbul ! There are two major types of birds : birds of prey and small birds. Birds of prey hunt small birds for food. The female bird should be dull to hide itself from hunters as it supposed to continue generations.

1. _____ and _____ are two types of birds.

⇒ _____

2. Devangi is addressed as 'chulbul'. (True or False)

⇒ _____

3. Female birds are dull in colour ..... (complete the sentence with reason)

⇒ _____

Devangi : Good observation. This bird arrives in India in June / July from Europe and returns in March / April.

Shubhangi : How do they travel without any map?

Devangi : They take help of the Sun to find their way. While they come they travel in the early morning and during return migration they fly in the evening.

4. How do the birds travel without map?

⇒ _____

5. When does this bird return to native?

⇒ _____

6. The birds fly in the morning at arrival time. (True / False)

⇒ _____

Devangi : Let's talk about another interesting bird. Look this is Indian Grey Hornbill. This bird is common in Indian subcontinent. It has grey feathers all over the body with light grey and dull belly.

Shubhangi : Yup didi, Where does it live?

Devangi : Its habitat is both in wild as well as urban areas, especially large trees.

7. These girls are discussing about _____

⇒ _____

8. Where is the Indian Grey Hornbill found?

⇒ _____

9. Describe the habitat of the Indian Grey Hornbill.

⇒ _____

● **Write a short note focusing the questions given below :**

10. **The House Sparrow**

Questions :

- Where does the sparrow like to live? Why?
- Why can't the sparrow live with us?
- How can we help the sparrow to live with us?
- What should we feed them?
- Will you invite a sparrow to live at your home?

⇒ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

11. **The Migratory Birds**

Questions :

- Which countries do the migratory birds belong to?
- When do the migratory birds arrive in our country?
- How long do they stay in our country?
- How do they travel without a map?
- Which pattern do they use while flying?

⇒ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

- **Write whether the sentences are True or False :**

12. Migratory birds generally travel in larger groups or flocks. ☐

13. Because of our carelessness, the population of vultures is decreasing. ☐

14. Male Sughari weaves more than one nest in the nesting season. ☐

15. Shubhangi studies zoology at M. S. University. ☐

Section B

- **Read the paragraph and answer the questions :**

Dr. Bose invented an instrument. It is called 'Optical Pulse Recorder.' It can record the process of contraction plants. He also recorded the internal activities of the plants by this instrument. Thus, he showed the similarity of the behaviour of lizards, frogs and tortoise; fruits, vegetables and plants. He also discovered that the plants also generate electric waves and feel tired like all other living beings. During one of his experiments, he found that dying plant released a strong electric current.

Questions:

16. Who was the inventor of Optical Pulse Recorder?

⇒ _____

17. What is Optical Pulse Recorder?

⇒ _____

18. What did Dr. Bose discover?

⇒ _____

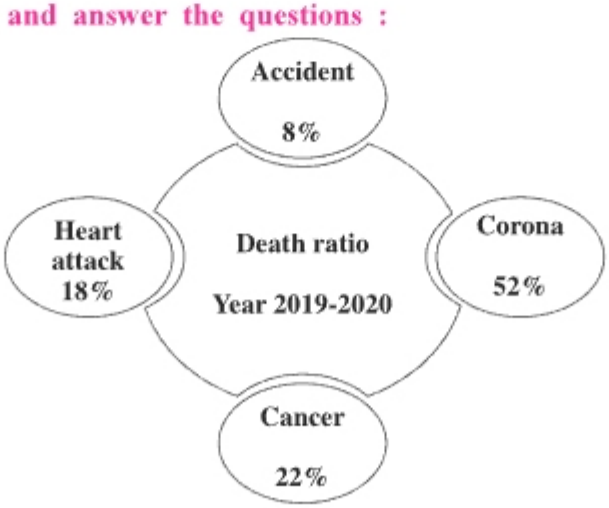
19. What are the functions of this instrument?

⇒ _____

20. Find out the similar word for : produce, freed

⇒ _____

- **Read the data and answer the questions :**

21. What is the reason for maximum death in 2019-20?

⇒ _____

22. How many people die of cancer than of heart attacks?

⇒ _____

23. The least people die due to _____ . (complete the sentence)

⇒ _____

24. What does this data show?

⇒ _____

25. 30% people die more due to cancer than corona. (True / False)

⇒ _____

● **Read the dialogue and answer the questions :**

Vismay : I watched a movie, Bhag Milkha Bhag.

Sharan : What is it about?

Vismay : You really don't know? It is about the life of Milkha Singh. He is a former Indian track and field sprinter.

Sharan : Oh, he is an athlete !

Vismay : Yes, but originally he was in Indian Army and participated in sports through it.

Sharan : He must have set many records.

Vismay : Yes. He won Gold Medals in 1958 and 1962 Asian Games. He also represented India in Summer Olympics at Melborne, Rome and Tokyo. But his 1960 Olympic 400 mtr. race will always be remembered. He was fourth but set Indian National Record and held it for 41 years.

Sharan : Wow, What a man !

Vismay : Indeed, he is. He is known as 'The Flying Sikh'

26. Which movie did Vismay watch?

⇒ _____

27. The movie, Bhag Milkha Bhag is about ..... (complete the sentence)

⇒ _____

28. When did Milkha Singh win gold medals?

⇒ _____

29. How long did Milkha Singh hold the Indian National Record?

⇒ _____

30. What is Milkha Singh famous for?

⇒ _____

Section C

- **Match the language functions with the sentences :**

'A'	'B'
31. Kaveri is a smart girl whose father is an officer.	A. Describing reason
32. Gandhinagar is the capital of Gujarat where the Mahatma Mandir is situated.	B. Describing person
33. As he was late in class, he was punished by the principal.	C. Describing place

Ans : (31. _____ , 32. _____ , 33. _____)

'A'	'B'
34. He will meet me at Saibaba temple.	A. Describing Comparison
35. Nalin whom the teacher punished, was really innocent.	B. Describing Place
36. He was as smart as a crow.	C. Describing Person

Ans : (34. _____ , 35. _____ , 36. _____)

- **Choose and write the appropriate response to complete the conversation :**

37. Arya : Did you visit Somnath?
Sonal : Yes, _____ (Describing place)
(a) I went there with my family.
(b) It is situated in Saurashtra near Veraval.
(c) I saw many hotels there.
(d) You can visit it during vacation.

38. Lichi : Do you know Mr R. N. Soni?
Prakruti : _____ (Describing person)
(a) I have just met him at his home.
(b) He has helped me in my project.
(c) He is the principal who has inspired many students.
(d) She has sent him message today.

39. Zeel : _____ (Making request)
Jimit : Yes, certainly. It's my pleasure.

(a) Have you seen my new camera?

(b) Do you take exercise regularly?

(c) Did you finish your work yesterday?

(d) Would you please accompany me to library?

● **Complete the sentences using the functions given in the brackets :**

40. The farewell function will ..... (Specifying location)

⇒ _____

41. There is a strike of transport today. ..... (Showing possibility)

⇒ _____

42. Gandhiji was a great leader ..... (Describing person)

⇒ _____

43. Do as your parents and teachers advise ..... (Showing result)

⇒ _____

44. Rahul visited ..... (Showing alternative)

⇒ _____

● **Rewrite the paragraph filling in the blanks with the appropriate words from the brackets :**

45. [provide, indicators, decrease]

Take care of trees as they are _____ of healthy environment. They _____ us oxygen and they _____ the level of harmful gases from the air.

46. [travel, formation, pattern]

The migratory birds fly in various _____ . Many birds fly in _____ of V shape and they _____ either in the morning or in the evening.

● **Find and write the word having the nearest meaning :**

47.	**Humidity** :	(a) dryness	(b) coolness	(c) moisture	(d) temperature
48.	**Blink** :	(a) twinkle	(b) shut	(c) mix	(d) wet
49.	**Temporary** :	(a) shake	(b) volatile	(c) fix	(d) sturdy

Section D

● **Turn the following dialogue into Indirect Speech :**

50. Lichi : Let's go to D-Mart today.

Mantra : Shall we go by car?

⇒ _____

_____

_____

51. Adhya : Did you visit the Indroda park yesterday?
Raghav : Yes, What a lovely place it is !

⇒ _____

_____

_____

● **Join the sentences using the appropriate conjunctions given in the brackets :**

52. Miss Dhara Shah is an assistant manager. She is always ready to help the customers. (whom, so, who)

⇒ _____

53. She did not speak anything. She was having lunch here. (why, where, while)

⇒ _____

54. Kavya did not meet Mrs. Dave. Sonali did not meet Mr. Dave (either...or, neither...nor, yet)

⇒ _____

55. Rohan is a smart boy. Sanjay is eqally smart. (as if, as...as, such..as)

⇒ _____

56. You should reach at the city. You can find nice places to stay. (which, who, where)

⇒ _____

● **Do as directed :**

57. Rohan saw a nice pot made of clay. He took the pot in his hand. He paid ₹. 100 for the beautiful pot.
Start like this : A nice pot made of clay was .....

⇒ _____

_____

_____

58. This is an animal. It lives in a group. It has special method to communicate with its partner.
Start lik this : These are .....

⇒ _____

_____

_____

● **Select the questions to get the underlined words / phrase as their answers :**

59. The King punished <u>all the dishonest courtiers</u>.
(a) Who did the king punish?
(b) Why did the king punish all the courtiers?
(c) Whom did the king punish?
(d) How did the king punish all the courtiers?

60. The birds clean our environment by eating harmful insects.
    (a) How can birds clean our environment?
    (b) What do the birds do?
    (c) Where do the birds eat the harmful insects?
    (d) How do the birds clean our environment?

61. Nirja has been working with this bank since 2019.
    (a) How far has Nirja worked with this bank?
    (b) Since when has Nirja been working with this bank?
    (c) How long did Nirja work with this bank?
    (d) How often has Nirja been working with this bank?

● **Write a paragraph in about 125 words using the points given below :**

62. **The bird I like the most**

Points : [which birds do you see around you? Which is your favourite one? Describe its size, colour, feathers, tail, beak...etc., What are its food and living habits? How does it help you? How do yor take care or it?]

⇒ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

63. **Write report in about 100 words about an elocution competition held on 'Importance of Birds' in your school :**

(When was it held? How many students participated? Who was the chief guest? Who was the winner? -prize distribution - words of thanks)

⇒ _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

64. **Describe the picture in about 10 sentences :**

⇒

20 વિરલ વિભૂતિ

વિભાગ A

(અ) નીચેનાં જોડકાં યોગ્ય રીતે જોડીને ફરીથી લખો.

(અ)	(બ)
1. છોકરાઓ, હું પૂછું તેનો જવાબ આપશો.	(અ) દાદાજી
2. વિરલ વિભૂતિ	(બ) લલિત નિબંધ
	(ક) ચરિત્રનિબંધ
	(ડ) સંત

જવાબ
1. .....
2. .....

(બ) નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

3. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનું જન્મ સમયે ..... નામ પાડવામાં આવેલું. (રાયચંદ, લક્ષ્મીનંદન, મારુતનંદન)

4. રાષ્ટ્રપિતા મહાત્મા ગાંધીજી ..... ને પોતાના આધ્યાત્મિક ગુરુ માનતા હતા.
(વિનોબા ભાવે, ગોપાળકૃષ્ણ ગોખલે, શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર)

5. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રને બાળવયે માતૃપક્ષ તરફથી ..... ધર્મના સંસ્કાર પ્રાપ્ત થયા હતા.
(હિન્દુ, જૈન, બૌદ્ધ)

6. શ્રીમદ્નો ગાંધીજી સાથે પરિચય ..... એ કરાવી આપેલો.
(ડૉ. પ્રાણજીવન મહેતા, ડૉ. જગજીવન પારેખ, ડૉ. નંદશંકર મહેતા)

7. ગાંધીજીએ શ્રીમદ્જીના 'શ્રી આત્મસિદ્ધિશાસ્ત્ર' ગ્રંથનું ..... ભાષામાં ભાષાંતર કરેલું.
(મરાઠી, હિન્દી, અંગ્રેજી)

8. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રની પત્નીનું નામ ..... હતું. (જ્ઞાનબાઈ, ઝવેરબાઈ, ઝબકબાઈ)

9. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનું મૃત્યુ ..... રોગને કારણે થયું હતું. (કેન્સર, કીડની, સંગ્રહણી)

(ક) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

10. આત્માર્પિત અપૂર્વજી કયા માસિકના તંત્રી તરીકે કાર્યરત છે ?
.....

11. 'વિરલ વિભૂતિ' કૃતિમાં કોનાં જીવન-દર્શનની ઝાંખી કરાવવામાં આવી છે ?
.....

12. 'વિરલ વિભૂતિ' એટલે શું ?
.....

13. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનો જન્મ ક્યારે થયો હતો ?

.....

14. શ્રીમદ્નાં માતા-પિતાનું નામ જણાવો.

.....

15. શ્રીમદે દાદા પાસેથી શેનું શ્રવણ કર્યું હતું ?

.....

16. શ્રીમદ્ની બુદ્ધિ અને સ્મરણશક્તિ કેવી હતી ?

.....

17. શ્રીમદ્ને નાની ઉંમરે કયું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હતું ?

.....

18. શ્રીમદ્ ભવિષ્યમાં બનનાર પ્રસંગોને શેના કારણે જાણી શકતા હતા ?

.....

19. શ્રીમદ્ના લેખો કયા ગુજરાતી સામયિકમાં પ્રસિદ્ધ થતા હતા ?

.....

20. શ્રીમદે વઢવાણમાં કયા મંડળની સ્થાપના કરેલી ?

.....

21. 'શતાવધાની શક્તિ' એટલે શું ?

.....

22. શ્રીમદ્ને કયું બિરુદ પ્રાપ્ત થયેલું ?

.....

23. શ્રીમદ્નું કયું પદ 'આશ્રમ ભજનાવલિ'માં સ્થાન પામ્યું છે ?

.....

24. શ્રીમદ્ને મન દેહ શેનું સાધનમાત્ર હતું ?

.....

(૬) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યમાં ઉત્તર લખો.

25. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રે છાશ અને ઘીના દૃષ્ટાંતથી છોકરાઓને કયું આધ્યાત્મિક જ્ઞાન પીરસ્યું હતું ?

.....

.....

.....

.....

26. શ્રીમદ્ને જાતિસ્મરણનું જ્ઞાન કયા પ્રસંગથી પ્રાપ્ત થયું હતું ?

.....

.....

.....

.....

27. શ્રીમદ્ની જીવદયા અને કરુણા કયા પ્રસંગમાંથી પ્રગટ થાય છે ?

.....

.....

.....

.....

28. શ્રીમદ્ પરહિત અને પરોપકારની ભાવનાવાળા હતા એમ શા પરથી કહી શકાય ?

.....

.....

.....

.....

29. શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનો પારિવારિક પરિચય આપો.

.....

.....

.....

.....

30. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર રચિત 'સ્ત્રીનીતિ બોધક વિભાગ-1'ની ખાસિયત વર્ણવો.

.....

.....

.....

.....

31. મહાત્મા ગાંધીજી શ્રીમદ્‌ના અનુરાગી શા કારણે બની ગયા ?

.....

.....

.....

.....

(ઈ) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના આઠ-દસ વાક્યોમાં મુદ્દાસર ઉત્તર લખો.

32. 'એક યુગપ્રવર્તક ભારતીય જૈન તીર્થંકર' તરીકે શ્રીમદ્ રાજચંદ્રને મૂલવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

33. ગાંધીજીનો શ્રીમદ્ સાથેનો આધ્યાત્મિક સંબંધ વર્ણવો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

34. શ્રીમદ્‌ની સર્જનશક્તિનો પરિચય આપો.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

વિભાગ C : વ્યાકરણ વિભાગ

◆ આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.

35. નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી શોધીને લખો.

(1) વીભુતિ : (વીભૂતી, વિભુતિ, વિભૂતિ) .....

(2) પરીચીત : (પરીચિત, પરિચિત, પરિચીત) .....

(3) નૂકશાન : (નુકસાન, નુકશાન, નૂકસાન) .....

(4) જીજ્ઞાસા : (જીજ્ઞાષા, જીજ્ઞાશા, જિજ્ઞાસા) .....

(5) પ્રતીષ્ઠિત : (પ્રતિષ્ઠિત, પ્રતીષ્ટિત, પ્રતિષ્ટિત) .....

(6) અધ્યાત્મીક : (અધ્યાત્મિક, આધ્યાત્મીક, આધ્યાત્મિક) .....

36. (અ) સંધિ છોડો.

(1) સંસ્કૃતિ : .....

(2) વ્યવહાર : .....

(3) સત્સંગ : .....

(બ) સંધિ જોડો.

(1) શ્રો + અન (શ્રાવણ, શ્રવન, શ્રવણ) : .....

(2) ભાષા + અંતર (ભાષંતર, ભાષાંતર, ભાષાતંર) : .....

(3) સુ + અચ્છ (સુચ્છ, સ્વચ્છ, સુઅચ્છ) : .....

(4) દુર્ + લભ (દૂર્લભ, દુર્લભ, દુરલભ) : .....

(5) સર્વ + ઉત્ + કૃષ્ટ (સર્વઉત્કૃષ્ટ, સર્વત્કૃષ્ટ, સર્વોત્કૃષ્ટ) : .....

(6) અભિ + આસ (અભિઆસ, અભ્યાસ, અભ્આસ) : .....

37. નીચેના શબ્દોના સમાસ કૌંસમાંથી શોધીને ઓળખાવો.

(1) અપૂર્વ : .....

(કર્મધારય સમાસ, ઉપપદ સમાસ, બહુવ્રીહિ સમાસ)

(2) મહાત્મા : .....

(તત્પુરુષ સમાસ, ઉપપદ સમાસ, કર્મધારય સમાસ)

(3) શાકભાજી : .....

(દ્વંદ્વ સમાસ, મધ્યમપદલોપી સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ)

(4) ગૃહસ્થ : .....

(બહુવ્રીહિ સમાસ, કર્મધારય સમાસ, ઉપપદ સમાસ)

(5) તટસ્થ : .....

(તત્પુરુષ સમાસ, અવ્યયીભાવ સમાસ, ઉપપદ સમાસ)

(6) દેવભાઈ : .....

(કર્મધારય સમાસ, દ્વંદ્વ સમાસ, તત્પુરુષ સમાસ)

(7) મનોમંથન : .....

(તત્પુરુષ સમાસ, મધ્યમપદલોપી સમાસ, કર્મધારય સમાસ)

38. નીચે આપેલા શબ્દોના અર્થભેદ જણાવો.

(1) સત : ..... (સો, સત્ય, સારુ)

સંત : ..... (સત્વ, ઓલિયો, સાધુ)

(2) ચિંતા : ..... (ચેહ, ફિકર, ચીવટ)

ચિતા : ..... (એક પ્રાણી, ચેહ, વિચાર)

39. નીચેના વાક્યોમાંના અલંકાર ઓળખાવો.

(1) નાનાં બાળકોને વાત શીરાની જેમ ગળે ઊતરી જતી. : .....

(ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર, રૂપક અલંકાર, ઉપમા અલંકાર)

(2) દેહ છાશ જેવો સામાન્ય છે. આત્મા ઘી જેવો મૂલ્યવાન છે : .....

(વ્યતિરેક અલંકાર, ઉપમા અલંકાર, વ્યાજસ્તુતિ અલંકાર)

(3) શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનું જીવન તે શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનું જીવન : .....

(રૂપક અલંકાર, અનન્વય અલંકાર, વર્ણાનુપ્રાસ અલંકાર)

(4) શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનું જીવન એટલે એક આધ્યાત્મિક પ્રયોગવીરનું જીવન : .....

(રૂપક અલંકાર, શ્લેષ અલંકાર, યમક અલંકાર)

40. નીચે આપેલા શબ્દોમાં કયો પ્રત્યય લાગેલો છે તે જણાવો.

(1) સામયિક : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(2) વ્યક્તિત્વ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(3) પ્રબળ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(4) નિર્મોહી : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

(5) અભ્યાસ : ..... (પૂર્વપ્રત્યય, પરપ્રત્યય, એકપણ પ્રત્યય નહિ)

41. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો શોધીને લખો.

(1) તક્ર (ઘી, દૂધ, છાશ) : .....

(2) બુદ્ધિ (મતી, પ્રજ્ઞા, પ્રથા) : .....

(3) જંગલ (કાનન, પ્રાસાદ, ભવન) : .....

(4) સ્ત્રી (કામના, વનિતા, તનયા) : .....

(5) પવન (અનલ, અનંગ, અનિલ) : .....

(6) સંવાદ (સુલેહ, વિવાદ, વાર્તાલાપ) : .....

(7) બોધ (તાત્પર્ય, ઉપદેશ, જ્ઞાન) : .....

(8) ઋજુ (રૂક્ષ, ખરબચડું, કોમળ) : .....

42. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સંજ્ઞાનો સાચો પ્રકાર શોધીને લખો.

(1) ગુરુ : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

(2) સંત : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા)

(3) છાસ : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, દ્રવ્યવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

(4) રંગૂન : ..... (વ્યક્તિવાચક સંજ્ઞા, જાતિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા)

(5) દર્શન : ..... (ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા)

(6) નિષ્ઠા : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા, ક્રિયાવાચક સંજ્ઞા)

(7) મંડળ : ..... (જાતિવાચક સંજ્ઞા, સમૂહવાચક સંજ્ઞા, ભાવવાચક સંજ્ઞા)

43. નીચેના રૂઢિપ્રયોગોનો અર્થ જણાવો.

(1) ગળે ઊતરી જવું : .....

(2) કારસો ઘડવો : .....

(3) ગુજરી જવું : .....

(4) ઠેકાણે પાડી દેવું : .....

(5) ગંધ આવવી : .....

(6) ચેતવી દેવું : .....

44. નીચેના શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ આપો.

(1) દિવ્ય કે અલૌકિક શક્તિ ધરાવનાર : .....

(2) નવું જાણવાની ઇચ્છા ધરાવનાર : .....

(3) મનમાં ચાલતું ગડમથલ : .....

(4) આત્મા કે આત્મતત્ત્વ સંબંધી : .....

(5) એક સાથે સો વસ્તુઓ યાદ રાખવાની શક્તિ : .....

(6) જેને કોઈ ઉપમા ન આપી શકાય તે : .....

(7) તરત જ કાવ્ય રચનાર : .....

(8) રૂપ, ઉંમર વગેરેમાં સમાનતા ન હોય તેવું : .....

(9) સૂત્રમાં કહેવાની લેખનરીતિ : .....

(10) તત્ત્વજ્ઞાનની વિચારણા રજૂ કરતો ગ્રંથ : .....

45. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ લખો.

(1) સત્સંગ × .....

(2) સતેજ × .....

(3) નિવૃત્તિ × .....

(4) કજોડું × .....

(5) ઋજુ × ..... (8) સ્પૃહ × .....

(6) ભય × ..... (9) મોહ × .....

(7) રાગ × ..... (10) ઉપકાર × .....

46. માગ્યા પ્રમાણે રૂપાંતર કરો.

(1) ગાંધીજીથી તેમના અનુરાગી થવાયું. (કર્તરિરચના બનાવો.)

.....

(2) તેમણે પ્રભાવક મંડળની સ્થાપના કરી. (કર્મણિવાક્ય બનાવો.)

.....

(3) શ્રીમદે અંગ્રેજીનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો. (કર્મણિવાક્ય બનાવો.)

.....

47. નીચેના તળપદા શબ્દોનાં શિષ્ટરૂપ આપો.

(1) મસાણ : .....

(2) કારસો : .....

(3) નોખું : .....

48. નીચેનાં વાક્યોમાંથી વિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) એક દિવસ કાવિઠા ગામની નિશાળમાં બાળકો આવ્યાં. : .....

(2) રાયચંદનું વ્યક્તિત્વ નોખું અને નિરાળું હતું. : .....

(3) ચાર વર્ષની વયે રાયચંદ નામ રાખવામાં આવ્યું. : .....

(4) રાજકોટ શ્રીમદ્‌નું મોસાળ : .....

(5) એક આધ્યાત્મિક પ્રયોગવીરનું જીવન : .....

(6) તેઓ આજના યુગના મહાન તીર્થંકર સમાન હતા. : .....

(7) શ્રીમદ્ પ્રથમથી જ પ્રભાવશાળી બાળક હતા. : .....

49. નીચેનાં વાક્યોમાંથી ક્રિયાવિશેષણ શોધી તેનો પ્રકાર જણાવો.

(1) હવે અમીચંદકાકા હાલી-ચાલી કે બોલી શકશે નહિ. : .....

(2) શ્રીમદ્‌ની અઢળક આંતરિક ગુણસંપત્તિને લઈને ગાંધીજી તેમના પ્રત્યે ખેંચાયેલા રહ્યા હતા.

: .....

(3) ઝાડ પર ચડીને ભડભડ બળતી ચિતાને જોઈ હતી. : .....

(4) રાજકોટમાં તેમણે શરીરનો ત્યાગ કર્યો. : .....

(5) ઘીનો લોટો વધારે સાચવીશું. : .....

50. નીચેના શબ્દોની ધ્વનિશ્રેણી છૂટી પાડો.

(1) રાષ્ટ્રીય : .....

(2) બ્રહ્મચર્ય : .....

(3) પ્રતિષ્ઠિત : .....

(4) હૃદય : .....

(5) રાષ્ટ્રપિતા : .....

(6) મહાત્મા : .....

(7) આધ્યાત્મિક : .....

(8) રાજચંદ્ર : .....

(9) સર્પદંશ : .....

51. નીચેનાં વાક્યોનું માગ્યા પ્રમાણે રૂપાંતર કરો.

(1) છોકરાઓએ જવાબ આપ્યો. (પ્રેરકવાક્ય બનાવો.)

.....

(2) ગાંધીજી ચકિત થઈ ગયા. (ભાવેવાક્ય બનાવો.)

.....

(3) એ એકલા ચાલ્યા જતા. (ભાવેવાક્ય બનાવો.)

.....

(4) શ્રીમદ્ રાજચંદ્રે રંગૂનમાં ઝવેરાતની પેઢી ખોલી. (પ્રેરકવાક્ય બનાવો.)

.....

વિભાગ D : લેખન વિભાગ

52. નિબંધ-લેખન

સોશિયલ મીડિયા અને આજનો યુવાન

.....

.....

.....

.....

.....

8 ત્રિકોણમિતિનો પરિચય

વિભાગ - A

- **વિધાન સાચું બને તે મુજબ ખાલી જગ્યા પૂરો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)**

(1) $\frac{2\tan 30°}{1+\tan^2 30°}$ = ...

(2) જો $\frac{1}{\sec^2\theta} + \frac{1}{\text{cosec }\theta}$ = ...

(3) $\sec^2 A - \tan^2 A$ = ...

(4) $\frac{\sin^4 A - \cos^4 A}{\sin^2 A - \cos^2 A}$ = ...

(5) જો $\sin A = p$ હોય, તો $\cos A$ = ...

(6) જ્યારે A = ... હોય ત્યારે $\sin^2 A = 2 \sin A$ સત્ય હોય.

(a) 0° (b) 30° (c) 45° (d) 60°

(7) $\tan 45° + \cot 45°$ = ...

- **નીચેના વિધાનો ખરા છે કે ખોટા તે જણાવો. (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)**

(8) sec A ની મહત્તમ કિંમત 1 છે. ☐

(9) જેમ જેમ θ નું મૂલ્ય વધે તેમ તેમ sin θ નું મૂલ્ય વધે છે. ☐

(10) $8\sec^2 A - 8\tan^2 A = 8$ ☐

(11) θ ના દરેક મૂલ્ય માટે $\sin\theta = \cos\theta$ ☐

(12) $\sin 30° \cdot \cos 60°$ ની કિંમત $\frac{1}{2}$ થાય. ☐

(13) જો $\sin A = \frac{8}{17}$ હોય, તો $\cot A = \frac{8}{15}$ ☐

(14) $\tan\theta$ નું મૂલ્ય હંમેશા 1 કરતાં ઓછું હોય છે. ☐

(15) જેમ જેમ θ નું મૂલ્ય વધે તેમ તેમ cos θ નું મૂલ્ય વધે છે. ☐

(16) $\sin (A + B) = \sin A + \sin B$ ☐

(17) A માપ વાળા કોઈક ખૂણા માટે $\sec A = \frac{12}{5}$ સત્ય છે. ☐

(18) tan θ દરેક ચરણમાં વધે છે અને cot θ દરેક ચરણમાં ઘટે છે. ☐

(19) જેમ જેમ θ નું મૂલ્ય વધે તેમ તેમ cos θ નું મૂલ્ય ઘટે છે. ☐

- **જોડકાં જોડો : (પ્રત્યેકનો 1 ગુણ)**

(20) નીચે દર્શાવેલ ત્રિ-ગુણોત્તરોના આંતરસંબંધોની જોડ પૈકી સાચી જોડી તૈયાર કરો. ☐

વિભાગ - A	વિભાગ - B
1. cos A	a. $\frac{\cos A}{\sin A}$
2. tan A	b. $\frac{1}{\text{cosec } A}$
3. cot A	c. $\frac{1}{\sec A}$
4. sin A	d. $\frac{1}{\cot A}$

વિભાગ - B

- **નીચેના પ્રશ્નોની ગણતરી કરી જવાબ લખો. (પ્રત્યેકના 2 ગુણ)**

(21) જો $\tan A = \frac{4}{3}$ હોય, તો ∠A ના બાકીના ત્રિકોણમિતીય ગુણોત્તરો શોધો.

(22) જો $15 \cot A = 8$ હોય, તો $\sin A \cdot \sec A$ ની કિંમત શોધો.

(23) $\tan \alpha - \cot \alpha = \frac{2\sin^2 \alpha - 1}{\sin \alpha \cos \alpha}$ સાબિત કરો.

(24) $\frac{1+\sec 0}{\sec 0} = \frac{\sin^2 0}{1-\cos 0}$ સાબિત કરો.

(25) $\left(\frac{1+\tan^2 A}{1+\cot^2 A}\right) = \left(\frac{1-\tan A}{1-\cot A}\right)^2 = \tan^2 A$ સાબિત કરો.

જવાબો :

પ્રકરણ - 8 ત્રિકોણમિતિનો પરિચય

વિભાગ - B

(21) $\sec A = \frac{5}{3}$, $\cos A = \frac{3}{5}$, $\operatorname{cosec} A = \frac{5}{4}$, $\cot A = \frac{3}{4}$ $\sin A = \frac{4}{5}$

(22) $\frac{15}{8}$

નોંધ

નોંધ

નોંધ

સલામત શાળા
સલામત ગુજરાત

શું તમારી શાળા સલામત છે : તપાસો

વ્હાલા બાળકો! તમારા મંતવ્યો ખરાં (✓) અથવા (✗) ખોટા ની સંજ્ઞા દ્વારા બોક્ષમાં દર્શાવો.

- ☐ ૧. શું તમારી શાળામાં પીવા અને ખાવાનું બનાવવા (ખોરાક રાંધવા) માટેનું ચોખ્ખું પાણી પૂરતા પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ છે?
- ☐ ૨. શું તમારી શાળામાં મધ્યાહ્ન ભોજન પૌષ્ટિક અને ગુણવત્તાવાળું હોય છે?
- ☐ ૩. શું તમારી શાળામાં અગ્નિશમન યંત્ર લગાવેલ છે?
- ☐ ૪. શું તમારી શાળામાં ભારે જોખમવાળી જગ્યા (લેબોરેટરી અને રસોડામાં)એ અગ્નિશમન યંત્ર ઉપલબ્ધ છે?
- ☐ ૫. શું તમારી શાળામાં આગની / આકસ્મિક ચેતવણી માટેનું આલાર્મ ઉપલબ્ધ છે?
- ☐ ૬. શું તમને આફત આવે તે સ્થિતિમાં શાળામાંથી બહાર નીકળવાના રસ્તાની ખબર છે?
- ☐ ૭. તમારી શાળાનું ભોંયતળિયું (ફ્લોર) નિયમિત સ્વચ્છ હોય છે?
- ☐ ૮. શું તમારી શાળામાં આપત્તિ વ્યવસ્થાપન યોજના છે ?
- ☐ ૯. શું આપની શાળામાં આપત્તિ સુરક્ષા ટીમ બનાવવામાં આવી છે?
- ☐ ૧૦. શું તમે અગત્યના ફોન નંબર (કટોકટી સંપર્ક નંબર) ૧૦૮, ૧૦૧, અને ૧૦૦ વિશે જાણો છો?
- ☐ ૧૧. શું તમારી શાળામાં દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓ માટે વિશેષ વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે?
- ☐ ૧૨. શું તમારી શાળાનો રસ્તો પહોળો અને વિસ્તૃત છે?
- ☐ ૧૩. શું તમારી શાળાના બહારના રસ્તા ખુલ્લા અને અવરોધ વગરના છે?
- ☐ ૧૪. શું તમારી શાળામાં ચારે બાજુ દિવાલ / વાડ બનાવવામાં આવી છે?
- ☐ ૧૫. શું તમારા વર્ગખંડમાં આવવા / જવા માટે દરવાજા બહારની બાજુ ખુલે છે?
- ☐ ૧૬. શું શાળાના પગથિયાં અને રેલીંગ સુરક્ષિત છે?
- ☐ ૧૭. તમારી શાળામાં ખુલ્લા ઈલેક્ટ્રિક વાયર અને કેબલ નથી ને?
- ☐ ૧૮. તમારી શાળામાં ઈલેક્ટ્રિક વાયર અને કેબલ યોગ્ય રીતે બંધાયેલા છે?
- ☐ ૧૯. તમારી શાળામાં ગલીઓ, સીડીઓ, વર્ગખંડનો દરવાજો અને કટોકટીના સમયના દરવાજામાં કોઈ અવરોધ છે?
- ☐ ૨૦. શું તમારી શાળામાં પ્રાથમિક સારવાર પેટી (ફર્સ્ટ એઇડ કિટ્સ) ઉપલબ્ધ છે?
- ☐ ૨૧. આફત સમયે શું કરવું તેનો આપને ખ્યાલ છે?
- ☐ ૨૨. તમારી શાળામાં ખુલ્લું મેદાન છે?
- ☐ ૨૩. શું તમને તમારા ઘરનો / વાલીનો ફોન નંબર યાદ છે?

ચાલો આપણી શાળાને સલામત બનાવીએ!

Education Department
Government of Gujarat

GSDMA

GUJARAT INSTITUTE OF DISASTER MANAGEMENT
BUILDING RESILIENCE

unicef | for every child

All India Disaster Mitigation Institute

સ્વઅધ્યયનપોથી

ધોરણ 10

ભાગ 5

ગુજરાત શૈક્ષણિક
સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર

શિક્ષણનો અધિકાર
સમગ્ર શિક્ષા
સૌ ભણે, સૌ આગળ વધે

ગુજરાત શાળા શિક્ષણ પરિષદ
સમગ્ર શિક્ષા,
સેક્ટર ૧૭, ગાંધીનગર

આ સામગ્રી સમગ્ર શિક્ષા, ગાંધીનગર તરફથી વિનામૂલ્યે આપવામાં આવેલ છે. (વર્ષ ૨૦૨૪-૨૫)